

Ons Calmpthout in kaart en beeld

Beeldenatlas bij het mysterie van Phoenix-Park

Danny G.P. Mathysen

**Detailkaarten van *Phoenix-Park* en *Wouwershof* door
architect-expert en beëdigd landmeter *G. De Coster-Fierens***

**Inclusief de verzameling persoonlijke foto's van *Lucy Martroye* en
Léon van den Wouwer (periode 1920-1922)**

**Uitgebreide fotoreportage (extra foto's incl. autopsie) m.i.v. de
notities van onderzoeksrechter *O. van Stratum***

Belevingsboek behorend bij het boek *1922, Mysterie en moord in Calmpthout*

Ons Calmpthout in kaart en beeld

Copyright © 2025 *Brave New Books*

Auteur: Danny G.P. Mathysen

Druk: Brave New Books

Vormgeving en lay-out: Danny G.P. Mathysen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook (met inbegrip van vertellingen en verfilmingen van, of gebaseerd op deze publicatie), zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudstafel

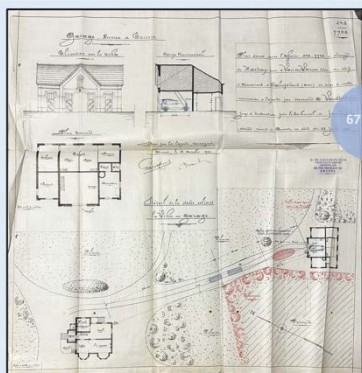
1. Script van Mark Liebrecht voor "Beschuldigde, sta op!" (uitzending 21/02/1967)

1. Op 21 februari 1967 werd door de toenmalige televisiezender BRT een uitzending van de reeks **Beschuldigde, sta op!** gewijd aan het assisenproces van de zaak Steinmann. De beelden van de uitzending zelf gingen verloren, maar het script kon teruggevonden worden

23

2. Kaartmateriaal opgesteld door landmeter/expert G. De Coster-Fierens

2. Kort na de aanslag op het leven van Paul Steinmann werd **landmeter-expert G. De Coster-Fierens** door onderzoeksrechter Olivier van Stratum aangesteld om een groot gedeelte van het grondgebied van de gemeente Calmpthout en het Phoenix-Park in kaart te brengen

67

3. De benaming **Phœnix-Park** werd in Calmpthout geïntroduceerd door Paul Steinmann. De aankoop liep evenwel niet van een leien dakje

129

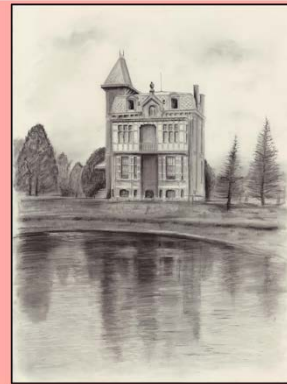
4. **1922, Mysterie en moord in Calmpthout:** Paul Steinmann werd getroffen door twee schoten die op hem afgevuurd werden in de nabijheid van de garage van zijn landgoed Phœnix-Park

313

5. Op **1 juli 1922 overleed Paul Steinmann** in het Sint-Camillus Gasthuis te Antwerpen, aan de gevolgen van de verwondingen die het gevolg waren van de revolvershots die op hem afgevuurd werden

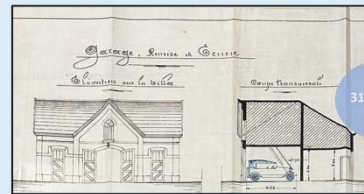
325

3. Ontstaan van het Phœnix-Park

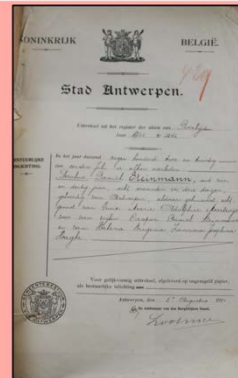
129

4. 1922, mysterie en moord in het Phœnix-Park te Heide-Calmpthout

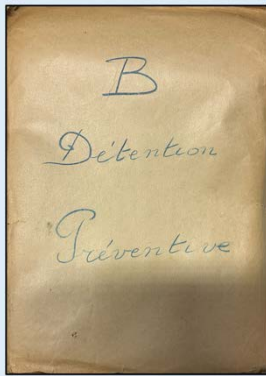
313

5. Dood van Paul Steinmann: Autopsie, begrafenis, testament en levensverzekering

325

6. Preventieve detentie van
Léon van den Wouwer en
van Lucy Martroye

347

6. Kort na de aanslag op het leven van Paul Steinmann, werden eerst Léon van den Wouwer en vervolgens Lucy Martroye aan **preventieve detentie** onderworpen

347

7. Gerechtelijk vooronderzoek van onderzoeksrechter Olivier van Stratum (zaak 248/7798)

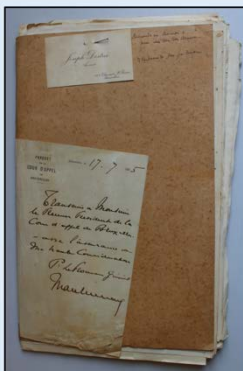

513

7. Daags na de aanslag op het leven van Paul Steinmann werd Onderzoeksrechter Olivier van Stratum aangesteld om het **gerechtelijk vooronderzoek** te leiden

513

8. Pleidooi van advocaat Joseph Destrée in 1925 tot het heropenen van het proces

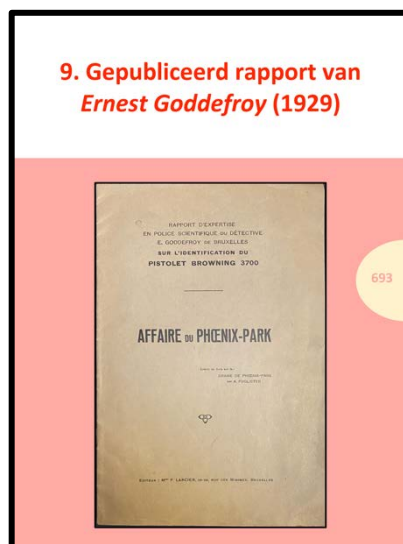
589

8. In 1925 publiceerde advocaat Joseph Destrée een uitgebreid **pleidooi** om het assisenproces te herzien

589

9. In 1929 publiceerde Ernest Goddefroy zijn rapport met daarin de **analyse van de revolver**

693

10. Het verhaal van Phœnix-Park ging uiteraard veel verder en omvatte ook heel wat **anekdotes** verspreid over de gemeente Calmpthout

709

11. Ook honderd jaar na de feiten bleek de interesse in Kalmthout en omstreken erg groot

833

***De afbeeldingen in dit boek behoren toe tot de
privécollectie van de auteur of zijn afkomstig
uit het archief van het assisenproces
(andere bronnen worden telkens aangeduid)***

Lu-u-cy-y

vrij naar Marguerite van Ricardo Cocciante

*Surtout, ne m'en voulez pas trop
Si ce soir je rentre chez moi
J'ai tellement de choses à faire
Avant que le jour se lève*

*Et pendant qu'elle dormira
Moi, je lui construirai des rêves
Pour que plus jamais, au réveil
Elle ne se lève les yeux en pleurs*

*Et pour que cette longue nuit
Ne soit plus jamais noire et profonde
Je demanderai à la lune
De remplir le ciel tout entier*

*Et pour que je puisse encore la voir
Me sourire comme avant
Je demanderai au soleil
De brûler, même en plein hiver*

*Et pour qu'elle puisse encore chanter
Les chansons de notre bohème
Je construirai un silence
Plus grand que ceux des cathédrales*

*J'irai réveiller les amants
Je parlerai des heures entières
Et je sais qu'ils me suivront
Tant que nous resterons amants*

*Alors on se promènera
Tous ensemble on dansera
D'incroyables sarabandes
Et elle oubliera sa peine*

*Et pour que la ville danse
Et pour que la ville chante
On inventera des couleurs
Et elle oubliera ses larmes*

*Nous irons dans les campagnes
Pour cueillir les fleurs des champs
Pour en faire un grand lit blanc
Où l'on s'aime tendrement*

*Et puis nous irons au fond du ciel
Pour lui choisir une étoile
Parc'que Lu-u-cy-y est bonne
Parc'que Lu-u-cy-y est belle
Parc'que Lu-u-cy-y est vraie
Parc'que Lu-u-cy-y est douce
Parc'que Lu-u-cy-y m'aime
Moi, je ne vis que pour elle*

*Marguerite est ma raison
Mon lendemain, mon idéal
Lu-u-cy-y qui est le vent
Ne sait pas qu'elle peut me faire mal*

*Parc'que Lu-u-cy-y est celle
Que je veux toujours près de moi
Lu-u-cy-y est Lu-u-cy-y
Lu-u-cy-y est tout pour moi*

Lu-u-cy-y est tout pour moi

Lu-u-cy-y

Naar Margherita van Marco Borsato

*In de verte spreekt een stem
Die ik herken van onze ruzies
Over kleine misverstanden
Over grote desillusies
En ik hoor de kille klanken
Van jouw ingehouden woede
Maar wat kan ik meer dan janken
Als ik dit niet kon vermoeden*

*In een waas hoor ik je zeggen
Dat je alles op wilt geven
Dat je alles met je meeneemt
Wat me lief is in dit leven
En ik luister hoe jouw woorden
Langzaam opgaan in de zinnen
Die me treffen als een bliksem
Met vernietigende kracht
Deze kilte maakt me gek
En dit gevoel is angstaanjagend
Maar je woorden malen verder
En m`n ogen kijken vragend
Waarom zei je mij niet eerder
Dat je zo van me vervreemd was
Waarom sprak je over liefde
Als je nooit van mij gehouden hebt*

*Ik verlies het van de wanhoop
En ik voel m`n tranen branden
En ik zou niets liever willen
Dan m`n hoofd weer in jouw handen
Maar wat tot een uur geleden
Nog zo veilig heeft geleden
Is `n hele grote leugen
En `n kaartenhuis gebleken*

*Het is net of iemand anders
In jouw lichaam is gekropen
En ik heb niet eens gemerkt
Dat ie naar binnen is geslopen
Om jouw liefde uit te wissen
En m'n wereld te vernielen
Wil er niemand me vertellen
Dat ik alles heb gedroomd*

1. Script van *Mark Liebrecht* voor “*Beschuldigde, sta op!*” (uitzending 21/02/1967)

DIENT ARTISTIEKE EN EDUCatieve UITZENDINGEN

20/2/1967

DE ZAAK STEINMANN - VAN DEN WOUWER
=====

JV/am/ar 50 ex.

DRAMATISCHE PERSONEN:

GRAAF DE LICHTERVELDE, Voorzitter v.h. Assisenhof : F.ROGGEN
LUCIE MARTROYE, echtgenote Steinmann, 29 jaar. : Y.MARKEY
LEON VAN DEN WOUWER, 34 jaar. : R.THOELEN
DE SCHEPPER, openbaar ministerie. : G.VERMEERSCH
P.E.JANSON, verdediger van Lucie Martroye, 40 jaar : K.SEGERS
M.VERBAET, verdediger van Van den Wouwer, 35 jaar : VAN ZUNTERT
OLIVIER VAN STRATUM, rechter van instructie, 35 j. :
MARIE DE WINTER, meid bij Van den Wouwer, 21 jaar : AM.VAES
F.SMIT, doeanier : P.SJONGERS
J.DUPONT, doeanier : J.V.HOMBEEK
ELISA ROMAIN, meis bij Steinmann, 40 jaar. : L.COUSIN
KAREL VAN RENTERGEM, tuinier bij Steinman, 42 jaar : L.V.BEECK
PROF. DE RECHTER, wapendeskundige, 40 jaar. : R.BOUMAN
VERHALER : P.HARDY

Verder: twee assessoren, twaalf juryleden, mr.Gryspeerd, mr.Renkin, Gendarmen, publiek en griffier.

Filmbeelden

+ stem op BAND

INLEIDING

Paul Steinmann (35) werd vermoord in de nacht van 22 op 23 juni 1922 in zijn domein Phoenix Park te Heide-Kalmthout, dat nu een rusthuis...voor nonnen is. Acht maanden na de feiten verschenen voor het assisenhof Lucie Martroye, de weduwe van Steinmann, en Leon Van den Wouwer, haar minnaar, als daders van de moord.

Lucie Martroye was een donkere, sensuele verschijning. Tijdens het geding droeg zij een lange zwarte sluier over het haar. Zij werd beschreven als zeer lichtzinnig, emotief, onstandvastig, maar ook als prachtige comedienne. Sommige "gepeperde" reakties van haar en van Van den Wouwer werden letterlijk uit het stenografisch verslag van het proces (Netptune) overgenomen.

Leon Van den Wouwer, jong, sportief, blond, (lichte snor) was zeer opvliegend en brutaal. Tijdens het proces durft hij bijna nooit naar Lucie Martroye te kijken. Zij integendeel kijkt herhaalde malen naar hem en soms glimlacht ze hem toe.

VOORZITTER:

Mevrouw Steinmann, de ondervraging kan lang duren, u mag zitten blijven. Indien de debatten u vermoeien zegt u het mij, dan pauzeren we even...Uw naam is Lucie Martroye?

LUCIE:

Ja, meneer de voorzitter. Lucie Marie Adolphine Martroye, geboren te Antwerpen op 8 augustus 1893...

V:

U bent...de weduwe van Paul Steinmann, het slachtoffer...Wanneer bent u getrouwd?

LUCIE:

In 1913.

V:

U was pas twintig...Hoe leerde u uw man kennen?

LUCIE:

Kennen is veel gezegd, mijnheer de voorzitter; als kind speelden wij altijd samen. Hij was ouder dan ik, vijf jaar ouder. Ik aanzag hem bijna als een oudere broer.

V:

Waarom hebt u hem, die u als een broer beschouwde, als echtgenoot gekozen?

LUCIE:

Ik koos Paul niet, hij heeft mij gekozen.

V:

De verstandhouding in het gezin was vrij goed. Althans in de eerste jaren...

LUCIE:

We hebben altijd van mekaar gehouden. Paul was goed en hoffelijk. De oorlog verwijderde ons van elkaar.

V:

U verbleef met uw man in Engeland?

LUCIE:

Tot in 1916...Toen werd hij als officier naar Calais gezonden...

V:

En u bleef alleen achter in Engeland. U maakte er veel schulden...

OP. MINISTERIE:

Maar ook veel plezier, meneer de voorzitter. De verdachte had veel omgang met geallieerde officieren.

LUCIE:

Dat is niet waar!

V:

Na de oorlog komt u naar België terug. U hebt dan drie kinderen... Uw vierde zoontje werd geboren in mei 1922...

LUCIE:

Ja, meneer de voorzitter. Ik heb vier jongens.

V:

Uw echtgenoot, Paul Steinmann, ging in de maritieme handelswereld. De zaken floreerden. Tot in 1920. Toen keerden de kansen. Hij had veel schulden.

LUCIE:

Dat wist ik niet. Wij hadden een huwelijkskontraat betreffende de scheiding der goederen. Paul was geen zakenman...hij was er te braaf voor. Van financies kende ik ook niets.

V:

Hm...u bent nochtans verstandig... Paul Steinmann had in 1921 te Heide Kalmthout voor 450.000 fr het domein Phoenix Park gekocht. Uw ganse gezin woonde daar met zes personeelsleden...Het is heel wat. Om het domein te kunnen kopen had uw man 150.000 fr geleend van de Boerenbond en 200.000 fr van de Société Financiers et Terrienne. Jaarlijks moest hij 80.000 fr terugbetalen. Zijn huishouding kostte 60.000 fr daarbij had hij nog andere schulden. De deskundigen zijn van oordeel dat het passief van Paul Steinmann meer dan één miljoen bedroeg.

LUCIE:

Dat weet ik niet

V:

Nochtans hebt u enkele weken voor de feiten aan uw moeder geschreven dat uw financiële positie zeer benard was. U vreesde het bankroet!

LUCIE:

Van Paul's financiële zaken wist ik niets af.

V:

U leefde op grote voet, uw man deed slechte zaken...U moest weten dat u weldra met uw gezin op straat zou staan. Phoenix Park moest verkocht worden. U bent uw man niet zeer behulpzaam geweest.

LUCIE:

Ik had mijn huishouden. Ik ken niets van finances.

V:

U begrijpt best wat ik bedoel. Het spijt me, maar ik heb de plicht ook dat zeer kiese aspect nu te bespreken...Laten we het ronduit zeggen, mevrouw...uw gedrag was beneden alles. U was een gekend personnage, u behoorde tot de grootste families van de stad...maar u nam het niet zo nauw met de echtelijke liefde.

LUCIE:

Het spijt me, meneer de voorzitter.

V:

U zei dat de echtelijke trouw en de echtelijke liefde twee zeer verschillende dingen zijn, die met elkaar niets te maken hebben. U zei dat het ene best mogelijk is zonder het ander.

LUCIE:

Soms is dat ook zo, meneer de voorzitter.

V:

Van scrupules had u inderdaad weinig last. U had heel wat avontuurtjes... U had o.a. een verhouding met een jongen van negentien.

LUCIE:

O, neen meneer de voorzitter. Het was een flirt. Die jongen kon buitengewoon dansen. Hij was een charmante partner...maar een verhouding... God neen!

V:

De jongeman beweert het nochtans.

LUCIE:

Hij weet niet wat hij zegt. Een kus is nog geen liaison.

V:

Me dunkt dat een jongen van negentien best het verschil kent tussen die twee dingen. Ik geef toe, die verhouding was van korte duur. Zelfs in de ontrouw was u trouweloos. In 1920 was u de maitresse van de heer Legrelle.

LUCIE:

Van graaf Legrelle, ja meneer de voorzitter.

V:

En hetzelfde jaar werd u de minnares van Leon Van den Wouwer, de tweede beschuldigde.

LUCIE:

Mijn man had mij gepresenteerd aan de heer Van den Wouwer.

V:

Maandenlang hebt u, een gehuwde vrouw, een moeder van vier kinderen, er twee minnaars tegelijk op na gehouden.

LUCIE:

Ik had ongelijk. Ik beken het. Mijn gedrag was niet voorbeeldig maar ik heb er zwaar voor geboet, al die maanden in de gevangenis...En wat heeft dat te maken met dit proces?

V:

Veel. Vond u het zelf niet kwetsend soms...de omgang met die twee minnaars.

LUCIE:

Oh, meneer de voorzitter, achteraf lijkt dat allemaal erger...een liefdebrief uit uw jonge tijd zou nu zo belachelijk klinken, ik hield van Leon en van graaf Legrelle - zij hielden veel van mij - ik wou geen van beiden pijn doen. Mannen zijn zo gauw geraakt. Ik liet de zaken hun gang gaan.

V:

U liet de zaken hun gang gaan, tot Van den Wouwer boos werd en u tot een beslissing dwong. Hij daagde zijn medeminnaar uit tot een tweegevecht.

LUCIE:

Hij vond de situatie ongezond.

V:

Hij was opvliegend, jaloers, autoritair.

LUCIE:

Hij was lief.

V:

Eens de graaf verloren bent u helemaal opgegaan in de verhouding met Van den Wouwer. Uw optreden was schaamteloos, verwekte ergernis. Getuigen zagen u met Van den Wouwer uren lang wandelen en vrijen in het bos; anderen zagen u beiden baden, naakt!

LUCIE:

Ik ging ook naakt zwemmen met mijn broer.

V:

U had alle zin voor fatsoen verloren.

LUCIE:

Ik hield van Leon.

V:

Zelfs toen u door arbeiders betrappt werd, bleef u onverschillig. Nochtans...

LUCIE:

Die arbeiders waren weinig diskreet. Ze waren nieuwsgierig!

V:

Dagelijks ontving u Van den Wouwer bij u thuis. Hij bleef bij u overnachten terwijl uw man op reis was. Vreesde u niet dat het personeel zou praten?

LUCIE:

Daar heb ik nooit aan gedacht.

V:

Van den Wouwer is de vader van uw jongste zoon.

LUCIE:

Van die dingen is men nooit zeker, meneer de voorzitter.

V:

Dat zegt u, mevrouw! Me dunkt dat u vroeger wel méér zekerheid had. Enkele dagen voor de feiten hebt u een tweede brief tot uw moeder gericht. Daarin zegt u o.m.: "Lieve Mama...Voor het geval mij iets overkomt wil ik dat jij weet dat mijn kind niet van Paul -(uw man)- maar van Leon Van den Wouwer is. Sedert twee jaar houd ik van hem en vooral hij wenste die band tussen ons..."

LUCIE:

Dat is waar. Ik kon mij tegen dat heftig verlangen van hem moeilijk verzetten. Ik wenste eindelijk een dochter te hebben. Hij wilde mij die geven...Het werd een zoon.

V:

Dus is Van den Wouwer de vader...

LUCIE:

Toen dacht ik het zo...Nu niet meer. Het is ook mogelijk dat mijn man de vader was. Hij heeft het kind in alle geval als het zijne erkend. Hij zal daar wel redenen voor gehad hebben.

V:

In die brief schrijft u: "Voor het geval mij iets overkomt". Vreesde u iets? Vreesde u de woede van uw man?

LUCIE:

O neen...Paul was veel te Braaf.

V:

Waarom schreef u dat Van den Wouwer voor uw kinderen zou zorgen? Waarom hij, en niet uw echtgenoot?

LUCIE:

Paul was een brave man maar een slordige jongen...en onhandig. Hij zou zelf nooit voor de kinderen hebben kunnen zorgen.

REPORTER

VERHALER

"De zaak Steinmann en Van den Wouwer" in februari 1923 drie weken lang heel het land maar vooral het Antwerpse, in twee kampen zou verdelen. De kranten brachten bladzijden vol verslagen met foto's en tekeningen, met beschouwingen die soms een politieke achtergrond hadden. Paul Steinmann en zijn vrouw, Lucie Martroye, behoorden net als de notariszoon Leon Van den Wouwer tot de Antwerpse meestal franssprekende hogere burgerij. Lucie was een zeer mooie, speelzieke, lichtzinnige dame, zei men. Men noemde haar zelfs "la garçonne". Steinmann ontdekte de ontrouw van zijn vrouw. In mei 1922 kwam het tot een hevige twist tussen hem en Van den Wouwer. Geen wonder dat wanneer in de nacht van 22 op 23 juni 1922 Paul Steinmann neergeschoten werd, Van den Wouwer onmiddellijk als de verdacht beschouwd werd, samen met de mooie Lucie. Bepaalde kranten pleitten de onschuld van de verdachten omdat zij tot een hogere stand behoorden; andere veroordeelden de beschuldigen allang vóór het verdict gevallen was...enkel omdat zij behoorden tot een wereld die de ontvoogding van de arbeidersklasse in de weg stond.. Men vergat bijna de feiten zelf! Maar keren wij terug tot de rechtszaal...

VOORZITTER:

Wat is er die avond van 22 juni 1922 precies gebeurd?

LUCIE:

Die avond waren mijn man en ik op een feestje bij mijn oom, Louis Steinmann.

V:

U hebt die avond veel gedanst. Uw man integendeel was zeer somber en gesloten...

LUCIE:

Paul hield niet van feesten...

V:

Na afscheid genomen te hebben van de heer Louis Steinmann hebt u beiden nog een glas gedronken in het café Bass. Daarna is uw man achter het stuur van zijn auto gaan zitten, u bent samen naar Phoenix Park gereden en dan?

LUCIE:

Ik had migraine. Voor de deur van onze villa ben ik onmiddellijk naar mijn kamer gegaan. Paul gareerde de auto. In mijn kamer kwam Elisa, de meid bij me. Toen hoorden we twee schoten. We liepen naar het venster. Ik zag Paul naar de Villa komen. Hij hilde en hield een zakdoek tegen zijn brost. Hij riep "Lucie, ze hebben geschoten, ze willen me dood!"...Hij sukkelde naar boven... Het was afschuwelijk...Hij verloor veel bloed...Hij ging op bed liggen.

V:

Wat zei hij?

LUCIE:

Hij zei dat toen hij in de garage uit zijn auto stapte, iemand uit de duisternis op hem af kwam en een onbekende tweemaal op hem schoot. Hij wierp zich tegen de grond. De onbekende vluchtte en Paul kwam dan in huis. Daar ging hij als een wildeman te keer. Hij nam zijn geweer en zijn revolver en begon naar buiten te schieten. Ik was bang; ik dacht dat hij waanzinnig geworden was. Ik zei hem dat hij moest ophouden.

V:

Toen ging u zelf de dokter halen. Per auto.

LUCIE:

Niemand kon met de auto rijden.

V:

U reed naar dr.Dufraing te Kapellen in gezelschap van uw keukenmeid. Wie bleef bij de gewonde?

LUCIE:

Elisa, Elisa Romain de keukenmeid en Karel Van Renterghem, de hovenier.

V:

Uw man heeft niet gezegd wie zijn aanrander was.

OP.MINIS.

Normaal meneer de voorzitter, het onderzoek heeft uitgewezen dat het in die omstandigheden onmogelijk was iemand te herkennen. Daarbij was de heer Steinmann zeer bijziende...

V:

Inderdaad. Uw verhaal is onvolledig mevrouw. Toen u wegreed van bij de heer Louis Steinmann ging uw man achter het stuur zitten. U vergeet er bij te voegen dat Jozef Van den Eynde, de gewezen chauffeur van uw man in de vooravond uw auto gevoerd en bewaakt had en diezelfde avond voorstelde u en uw man naar Kalmthout te voeren.

LUCIE:

Dat is niet waar, meneer de voorzitter.

V:

Driemaal heeft Van den Eynde zijn diensten aangeboden die avond. Omdat hij uit ondervinding wist dat uw man 's avonds moeilijk kon rijden? Uw man was het daarmee eens... Maar u hebt zich hardnekkig en nerveus verzet. U hebt de chauffeur wandelen gezonden. Waarom wilde u die avond uw man achter het stuur?

LUCIE:

De chauffeur liegt. Tegenover mij zal hij die bewering niet durven volhouden.

V:

Van den Eynde heeft het land verlaten.

MR.JANSON:

Waarom gaf het gerecht hem zo gauw de toelating om het land te verlaten en naar Amerika uit te wijken? Nu moeten we zijn getuigenis ter zitting missen, nu kunnen we hem niet meer tegenspreken...

V:

U had de kans tijdens het vooronderzoek; u deed het niet.

LUCIE:

Wie zou de verklaringen van een chauffeur au serieux kunnen nemen.

V:

Er is méér. Alvorens u die avond, maar dan vóór het feest bij Steinmann, van huis wegreed hebt u het personeel opdracht gegeven de garagepoort wijd open te houden. Waarom?

LUCIE:

Omdat mijn man het gevraagd had.

V:

De garagepoort moest anders altijd dicht blijven tot de auto kwam of buiten moest. Die avond beval u -en niet uw man- dat, tegen alle gewoonten en vroegere opdrachten in, de deur open moest blijven. Waarom?

LUCIE:

Ik weet het niet.

OP.MINIST:

U weet het wel. De poort moest openblijven opdat uw man onmiddellijk in de garage zou rijden en u er niet bij moest komen om de poort te openen. De garage open betekende: de val open. Het licht van de koplampen van zijn wagen weerkaatste tegen de witte fondmuur, zette hem in de klaarte terwijl de aanrander in het duister bleef. En in de garage was er zo weinig plaats dat, zodat de auto gestald was, uw man geen andere uitweg meer had dan de plaats waar de moordenaar stond.

LUCIE:

Ik gaf de meiden opdracht op bevel van mijn man.

REPORTER

VERHALER

De tesis van de openbare aanklager is na deze scene zeer duidelijk. Leon Van den Wouwer en zijn minnares Lucie Martroye wilden Paul Steinmann die, sedert hij de verhouding ontdekt had, een gevaarlijke lastpost geworden was, uit de weg ruimen.

Dat komplot was bedoeld om Lucie van de vervelende huwelijksbanden te bevrijden en om haar tevens te redden van de financiële ondergang waarin haar man haar zou meesleuren. Lucie Martroye stuurde de chauffeur weg en stapte uit de wagen, zij ging niet mee naar de garage. Doch dat zijn geen bewijzen van schuld. Olivier Van Stratum die als rechter van instructie maandenlang het vooronderzoek geleid had was er trouwens niet in geslaagd bewijzen te vinden. Slechts vermoedens. Doch zou zulks volstaan om de jury te overtuigen.

VOORZITTER:

Meneer van Stratum, in de loop van uw onderzoek hebt u ook het slachtoffer kunnen ondervragen.

VAN STRATUM:

Vijf keer, meneer de voorzitter. De heer Steinmann werd neergeschoten op 22 juni. Twee kogels van het kaliber 6/35 mm troffen hem in de maag, de darmen en de lever. Vier uur na de aanranding werd hij overgebracht naar het St.Camillusgesticht en onmiddellijk geopereerd. Aanvankelijk dacht men hem te kunnen redden doch op 1 juli -acht dagen na de overval- overleed hij aan de gevolgen van een algemene buikvliesontsteking. Ik kon hem dus vijf keer ondervragen alhoewel hij zeer zwakjes was. Zijn verklaringen waren verward.

V:

Sprak hij u van zijn aanrander?

VAN STRATUM:

Hij wist niet wie de aanvaller was, hij zei dat het hem onmogelijk geweest was die in het duister te herkennen...Dat is begrijpelijk. Tijdens het onderzoek hebben wij vele proeven gedaan in dat verband en tal van leden van de gerechtelijke politie moesten ondervinden dat het, in de garage en in de duisternis, onmogelijk was zelfs hun beste vrienden te herkennen. Overigens, de aanrander droeg een pet op het hoofd, iets als een officierspet...

OP.MINIS:

En Van den Wouwer heeft een officierspet...

MR.VERBAET:

Ik, de voorzitter eveneens...Daarom zijn wij nog niet de daders, meneer de prokureur.

VAN STRATUM:

Steinmann zei verder dat zijn aanvaller een sjerp om het gelaat h droeg, dat hij een broek met smalle pijpen had zoals een broek voor motorfietsers...

OPENB.MINIS:

En Van den Wouwer had zo'n broek!

VAN STRATUM:

Als u me toelaat, meneer de voorzitter, een smalle broek en stadsschoenen. In dat verband was Steinmann formeel: zijn aanrander droeg fijne lichte stadsschoenen. Trouwens sporen door de tuinman in het zand gevonden bevestigden dat.

V:

Uitte Steinmann beschuldigingen tegen iemand?

VAN STRATUM:

Hij zei: "Er zijn enkele personen die mij een kwaad hart toedragen... o.a. mijn schoonbroer Cloquet, met wie ik ruzie had wegens financiële moeilijkheden, graaf Legrelle die mijn vrouw het hof maakte...en Van den Wouwer met wie ik een heftige vete had..."

We hebben onmiddellijk het alibi van deze personen onderzocht. Graaf Legrelle bevond zich buiten de streek, is helemaal buiten de zaak. De heer Cloquet had eveneens een onweerlegbaar alibi en Steinmann had zelf gezegd: "Ik denk niet dat Cloquet er iets mee te maken heeft want hij is kleiner dan de man die mij aanviel." Noch Legrelle noch Cloquet, dus...

MR.VERBAET:

Daar ligt de vergissing! Van meetaf aan heeft men VERONDERSTELD dat Van den Wouwer de schuldige moest zijn en omdat zulks de gemakkelijkste oplossing scheen is men in die richting, en UITSLUITEND IN DIE RICHTING, blijven zoeken, zonder naar andere verdachten te kijken...

VAN STRATUM:

Alles wees in de richting van Van den Wouwer: hij was opvliegend, haatdragend; hij was de vriend van mevrouw Steinmann en de vijand van meneer Steinmann...

MR.VERBAET:

Dit alles is slechts interpretatie. Het bewijst helemaal niet de schuld van mijn cliënt.

VAN STRATUM:

Paul Steinmann heeft mij gezegd: "Zonder bewijzen durf ik niemand beschuldigen. Maar als u het diepst van mijn gedachten wilt kennen: weet dan dat ik vrees dat Van den Wouwer de dader is. Misschien deed hij het uit wraak...omdat ondanks alles ten slotte mijn vrouw toch steeds bij mij en bij de kinderen is gebleven".

MR.VERBAET:

U hebt Van den Wouwer niet met Steinmann gekonfronteerd?

VAN STRATUM:

Neen. Het was nutteloos vermits Steinmann niemand herkend had. Daarenboven was de heer Steinmann zo zwak en zo nerveus wanneer de naam Van den Wouwer ter sprake kwam dat ik vreesde dat hij de emotie van een konfrontatie nooit zou te boven komen.

VAN DEN WOUWER:

Had men mij gekonfronteerd dan zou onmiddellijk en duidelijk mijn onschuld gebleken zijn. Steinmann zelf zou mij onschuldig verklaard hebben. Maar u, meneer de onderzoeksrechter, u wilde ten allen prijze een moordenaar vinden, u was bang dat ik mijn onschuld zou bewijzen; u hebt u niet de kans gegeven.

VAN STRATUM:

Ik heb Steinmann zoveel mogelijk willen sparen. Daarbij, het had geen zin.

VAN DEN WOUWER:

U hebt me gezegd: "Ik wil niet dat je bij Steinmann komt want je zou hem weer willen doden". Dat hebt u gezegd, meneer de onderzoeksrechter, dat was vooringenomenheid. En toen ik protesteerde hebt u de gendarmen bevel gegeven mij tegen de grond te slaan!

VAN STRATUM:

Dat is niet waar!

VOORZITTER:

Van den Wouwer, u hebt het woord niet en u hebt het recht niet iemand te beledigen. Het onderzoek werd zeer objectief geleid...

MR.JANSON:

Maar onvolledig.

V:

Een konfrontatie was overbodig aangezien Steinmann zei dat hij niemand herkend had.

VAN STRATUM:

De heer Steinmann verklaarde verder: "Ik vrees dat Van den Wouwer een nefaste invloed had op mijn vrouw. Die Van den Wouwer is een aartsleugenaar, een schurk. Hij is tot alles in staat."

MR.JANSON:

Maar Steinmann heeft ook steeds herhaald dat zijn vrouw onschuldig was.

VAN STRATUM:

Het was inderdaad ontroerend om zien hoe die man zich inspande om zijn vrouw buiten de zaak te houden. Hij bleef er bij dat zijn vrouw onschuldig was. Toen wij hem alles verteld hadden over de verhouding van Van den Wouwer en zijn vrouw weende hij...maar enkele minuten later zocht hij redenen om het gedrag van zijn echtgenote goed te praten.

MR.JANSON:

Steinmann wist niet veel van de verhouding maar u hebt hem alles verteld. Alles tot in de details.

VAN STRATUM:

Het moest...in het belang van het onderzoek.

MR.VERBAET:

U moest Steinmann pijn doen met het verhaal over het gedrag van zijn vrouw. U moest het doen, zei u. IN HET BELANG VAN HET ONDERZOEK, maar de konfrontatie weigerde u... WAS DAT IN HET BELANG VAN HET ONDERZOEK?

MR.JANSON:

U is formeel, meneer de rechter, zelfs wanneer Steinmann alles gehoord had over de ontrouw van zijn vrouw geloofde hij nog in haar onschuld?

VAN STRATUM:

Ja...behalve één keer. Een jaar voor de feiten had meneer Steinmann een levensverzekering afgesloten ter waarde van 300.000 fr. Na 20 jaar zou hijzelf de rente krijgen: indien hem vóór die tijd iets overkwam zijn vrouw. Dat alles op voorwaarde dat hij om de zes maanden een premie van 4.200 fr betaalde.

OPENB.MINIS:

Steinmann werd neergeschoten op 22 juni en ten laatste op 14 juli moest de premie betaald worden. Steinmann had het geld niet, dus zou de ganse verzekering verloren gegaan zijn. Steinmann werd voor 14 juli neergeschoten opdat zijn vrouw de 300.000 fr zou opstrijken.

VAN STRATUM:

Op zijn sterfbed zei de heer Steinmann dat hij de levensverzekering had aangegaan opdat zijn schuldeisers iets zouden hebben indien hij vroegtijdig moest sterven. Hij voegde er aan toe dat Van den Wouwer en Lucie Martroye alles wisten over de verzekeringspolis en hij vreesde dat Van den Wouwer mevrouw Steinmann beïnvloed had om door de aanslag het geld in handen te krijgen... Het was de enige keer dat de heer Steinmann zijn vrouw verdacht maakte, maar onmiddellijk nadien wierp hij die gedachte van zich af.

MR.JANSON:

Het kontrakt van de levensverzekering stimuleert dat geen enkele rente uitbetaald wordt ingeval van tweegevacht, van moord door familieleden...of van zelfmoord. Is het niet mogelijk dat Steinmann, in het nauw gedreven door de financiële moeilijkheden, trachtte zelfmoord te plegen en achteraf de aanranding fantaseerde opdat zijn vrouw van het geld zou kunnen genieten?

VAN STRATUM:

Ik heb de h. Steinmann herhaalde malen gevraagd of hij zinnens was geweest zelfmoord te plegen. Hij loochende telkens. Hij zei: "Iemand die zelfmoord wil plegen schiet zich een kogel voor het hoofd of in het hart...niet in de buikstreek".

OP.MINIS:

De deskundigen bewijzen dat de kogels vanop meer dan 60 centimeter afstand werden afgevuurd en waarschijnlijk van op twee meter. Dat kon Steinmann toch zelf niet doen?

MR.JANSON:

Dat is interpretatie van zeer subjektieve gegevens.

VAN STRATUM:

Meneer Steinmann kreeg het bezoek van zijn moeder die hem vroeg of hij van plan was geweest de hand aan zichzelf te slaan. Plechtig zwoer hij toen dat zulks nooit zijn bedoeling was. Ik geloof dat een man in het aanschijn van de dood om die dingen niet zal liegen, zeker niet tegenover zijn moeder.

MR.JANSON:

Steinmann heeft u ook bekend dat hij de nieuwe premie van 14 juli onmogelijk kon betalen en dat hij aan Robert Martroye, de broer van de verdachte, gevraagd had het geld in zijn plaats te storten.

VAN STRATUM:

Ja.

MR.JANSON:

Maar de verdachte, mevrouw Steinmann heeft er zich tegen verzet. Ze wilde niet dat haar broer betaalde...

OP.MINISTERIE:

Maar hij deed het toch!

V:

Sprak het slachtoffer u over de avond van de feiten zelf?

VAN STRATUM:

Inderdaad. Hij zei dat de chauffeur Van den Eynde zijn diensten aangeboden had om hem naar huis te rijden maar dat zijn echtgenote zich hardnekkig daartegen had verzet.

VOORZITTER:

Mag ik nu speciaal de aandacht van de heren juryleden vragen. Meneer de onderzoeksrechter, wil u nu de kwestie van de revolvers uiteenzetten...

VAN STRATUM:

Steinmann had twee wapens in huis: een jachtgeweer en een revolver. Die revolver bewaarde hij in de lade van de nachttafel naast zijn bed. Nadat hij getroffen was kwam Steinmann op zijn kamer en hij schoot die twee wapens leeg, in het wilde... waarschijnlijk uit woede en angst. In de slaapkamer lag echter gewoonlijk nog een derde wapen, eveneens een revolver, de browning nummer 473437, waarvan iedereen dacht dat hij eigendom was van mevrouw Steinmann. Wat er ook van zij, die browning nr 473437 werd bewaard in de lade van de nachttafel naast het bed aan de kant waar mevrouw Steinmann sliep.

Toen ik de heer Steinmann in het ziekenhuis bezocht zei hij me: "Iets vind ik zeer zonderling en kan ik niet verklaren. Toen ik mijn geweer en mijn revolver had leeggeschoten vroeg ik aan mijn vrouw dat ze mij haar revolver zou geven. Ze zei me dat haar revolver verdwenen, dat ze hem niet vond. Toen ze daarna wegging om dr. Dufraing in Kapellen af te halen zei ik haar weer dat ze haar revolver moest meenemen om zich eventueel tegen de aanrander te kunnen verdedigen. Ze antwoordde mij: ik vind mijn revolver niet en ik heb geen revolver nodig!"

Daaruit mogen we besluiten, meneer de voorzitter, dat de revolver 473437 op het ogenblik van de feiten niet op zijn plaats lag en niet in de slaapkamer was vermits mevrouw Steinmann een beetje overal rondgekeken heeft. De revolver was dus weg...maar twee uur later, twee uur na de feiten lag diezelfde revolver weer in de nachttafellade.

OP.MINIS:

Daar ligt de knoop van de hele geschiedenis! Wanneer Steinmann neergeschoten werd -onthoud dit goed heren- lag het wapen niet op zijn plaats maar twee uur later lag het er weer. De kapitale vraag is dus: waar was het wapen op het ogenblik van de aanranding, wie nam het wapen weg...en wie bracht het weer op zijn plaats. Het antwoord daarop brengt de oplossing van het probleem. En het antwoord is: mevrouw Steinmann legde het wapen terug in de nachttafellade.

VOORZITTER:

Mevrouw Steinmann, kan u een verklaring geven voor de verdwijning van de revolver?

LUCIE:

Die revolver heeft altijd in de nachttafellade gelegen, meneer de voorzitter. Ik heb hem die avond niet aangeraakt.

OP.MINIS:

Het onderzoek is formeel: de revolver was verdwenen!

VAN STRATUM:

Inderdaad, meneer de voorzitter, en mevrouw Steinmann zelf heeft zulks toegegeven.

LUCIE:

Dat is niet waar! Meneer de voorzitter, u hebt er geen idee van hoe verschrikkelijk die meneer Van Stratum kan zijn. Hier ter zitting gedraagt hij zich vriendelijk, ook tegenover mij. Het is net of ik zie een nieuwe Van Stratum...tijdens het onderzoek was hij brutaal... een echte beul!

LUCIE KRIJGT EEN
HUILCRISIS

V:

Gendarmen, leid de beschuldigde even buiten. We kunnen ondertussen Van den Wouwer ondervragen. Van den Wouwer, tijdens de oorlog gedroeg u zich als een moedig officier. Na de oorlog was uw gedrag minder voorbeeldig. U zal niet loochenen dat u een verhouding had met mevrouw Steinmann.

VAN DEN WOUWER:

Neen, meneer de voorzitter.

V:

Trouwens, men heeft in uw bureau brieven gevonden die alle twijfel uitsluiten. In een van uw agendas, cadeau van uw vrienden, schreef u "Wat een geluk zou het zijn indien Lucie mijn vrouw kon worden..." Dat was enkele maanden voor de dood van Steinmann.

VAN DEN WOUWER:

Die zin betekent niets, meneer de voorzitter. Lucie was romantisch; ik wilde een gedicht voor haar schrijven; dat moest de eerste zin worden...

V:

Mogelijk...Enkele dagen voor de misdaad schreef mevrouw Steinmann u een briefje waarin ze zei dat u nog enkele tijd geduld moest hebben, dat ze het volste vertrouwen in u had voor haar eigen toekomst en dat uw geduld zeer binnenkort zou beloofd worden...

VAN DEN WOUWER:

Die brief dateert van lang voor de feiten, meneer de voorzitter. Hij werd geschreven toen mevrouw Steinmann een einde stelde aan haar omgang met graaf Legrelle. Alles doelt daarop, niet op de dood van Steinmann.

V:

Toen zij met nieuwjaar 1922 de agenda cadeau deed schreef mevrouw Steinmann dat y het boekje goed moest bewaren want dat er belangrijke dingen zouden te noteren vallen...

OP.MINIS:

Ja...de dood van Steinmann!

VAN DEN WOUWER:

Neen, de geboorte van haar kind!

V:

U woonde op vier kilometer van Phoenix Park, u kende de omgeving zeer goed, u kwam elke dag in Phoenix Park. U kwam er zwemmen, tennissen en wandelen...

VAN DEN WOUWER:

Net als vele anderen.

V:

Twee weken voor de feiten had u een ernstig konflikt met de heer Steinmann.

VAN DEN WOUWER:

Neen, meneer de voorzitter. Steinmann wist niets van de verhouding. Zij die beweren dat wij ruzie maakten roddelen en lasteren.

V:

U daagde meneer Steinmann uit tot een duel?

VAN DEN WOUWER:

Neen, meneer de voorzitter.

V:

U gaf hem uw erewoord dat u geen verhouding had met zijn vrouw.

VAN DEN WOUWER:

Neen, meneer de voorzitter, dat deed ik niet.

V:

De dag van de feiten had u tweemaal telefonisch contact met mevrouw Steinmann.

VAN DEN WOUWER:

Ik telefoneerde praktisch elke dag. De dag van de feiten kwam mevrouw Steinmann niet aan het toestel. Ze was telkens buiten huis toen ik belde.

V:

Maar de dag voordien bent u met haar vier uur lang in het Cuperusbos gaan wandelen. Vier uur lang. Waarom?

VAN DEN WOUWER:

Steinmann was zinnens Phoenix Park te verkopen. Hij was er trouwens toe verplicht. Ik had plans meegebracht om mevrouw Steinmann de ganse toestand uit te leggen.

OP.MINIS:

Tijdens die wandeling hebt u de aanslag beraamd!

VAN DEN WOUWER:

Ik weet niets van die aanslag. Vanaf de eerste dag heb ik gezegd dat ik onschuldig was!

VOORZITTER:

De revolver van mevrouw Steinmann, de browning 473437 is feitelijk uw revolver?!

VAN DEN WOUWER:

Ja, meneer de voorzitter.

V:

Hoe kwam die in het bezit van mevrouw Steinmann?

VAN DEN WOUWER:

Zeer eenvoudig. Lucie...ik bedoel mevrouw Steinmann, had een eigen revolver, maanden voor de feiten, was die defect. Zij gaf me toen haar revolver opdat ik hem zou laten herstellen - en de onderzoeksrechter kreeg het geschreven bewijs dat ik inderdaad dat deed- terwijl ik dan een van mijn revolvers aan mevrouw Steinmann gaf. De browning 473437 waarover men het hier altijd heeft is dus mijn revolver die ik, maanden tevoren aan mevrouw Steinmann gaf omdat haar wapen defect was...

OP.MINIS:

Waarom gaf u een revolver?

VAN DEN WOUWER:

Omdat zij de gewoonte had een revolver te hebben.

OP.MINIS:

De deskundigen zeggen dat het eerste wapen van mevrouw Steinmann niet stuk was, dat het integendeel beter en makkelijker te hanteren was dan de browning die u haar gaf...

VAN DEN WOUWER:

De deskundigen vergissen zich.

V:

Vertel de juryleden wat u deed de avond van de feiten.

VAN DEN WOUWER:

Die avond bleef ik thuis, op het Wouwerhof, bij mijn ouders.

V:

Op vier kilometers van Phoenix Park?

VAN DEN WOUWER:

Ongeveer. Na acht uur ging ik van huis weg bij de heer Meurisse die mij ontboden had om de verkoop van gronden te bespreken.

V:

Juist. En de woning van de h.Meurisse ligt ook op ongeveer vier kolometer van uw huis en van Phoenix Park. De drie woningen liggen in een soort driehoek telkens op 4 km van mekaar... Ga verder.

VAN DEN WOUWER:

Ik bleef tot omstreeks 23.30 uur bij de heer Meurisse, dan ging ik naar huis. Mijn vader hoorde mij rond middernacht thuis komen.

OP.MINIS:

Uw vader hoorde gestommel bij de deur. U kon toen net zo goed het huis verlaten hebben...

VAN DEN WOUWER:

Ik ben de hele nacht thuisgebleven. U weet, meneer de voorzitter, dat zulks bewezen is.

V:

Niet zo vlug...De nacht van de feiten verbleven op Wouwerhof uw ouders, een dienstmeid en een genodigde, de weduwe Einmahl.

VAN DEN WOUWER:

En zij weet dat ik die nacht thuis was.

V:

Mevrouw Einmahl werd een eerste maal ondervraagd en verklaarde dat ze omstreeks 23 uur naar bed ging en pas de volgende dag hoorde van de misdaad. Ze had de ganse nacht geslapen, zei ze. Enkele uren nadien, toen u met haar gesproken had, kwam ze met een nieuwe verklaring voor de dag.

OP.MINIS:

En die heeft geen waarde vermits u ze geïnspireerd heeft.

MR.VERBAET:

Dat is niet bewezen. Ik protesteer tegen het feit dat het openbaar ministerie systematisch alles in het nadeel van mijn cliënt wil verklaren. Mevrouw Einmahl heeft inderdaad bij haar eerste verklaring anders gesproken dan bij haar tweede. Het is normaal dat ze geaarzeld heeft alvorens te getuigen in deze kiese zaak.

V:

Feit is dat mevrouw Einmahl een eerste keer niets weet maar een tweede keer getuigt dat Van den Wouwer de nacht met haar had doorgebracht.

MR.VERBAET:

De eerste keer wist mevrouw Einmahl niet dat Van den Wouwer verdacht werd en ze had dus geen reden om zichzelf in opspraak te brengen.

V:

Bij haar tweede ondervraging zegt zij dat u de nacht van de aanranding in haar kamer waart. U had haar vier weken vroeger in Brussel ontmoet, u had ook haar het hof gemaakt.

VAN DEN WOUWER:

Men moet alle kansen uitbuiten, meneer de voorzitter.

V:

U maakt haar het hof, u spreekt haar van trouwen en u nodigt haar uit op Wouwerhof, precies in die week!

OP.MINIS:

Omdat u toen al de moord gepland had. U nodigde die lustige weduwe bij u uit om u een alibi te geven. Maar vrouw Einmahl zelf zegt dat ze niet weet wanneer u die nacht bij haar kwam. Het kan zowel twee als drie uur 's nachts geweest zijn maar niet vroeger. Want zij zegde dat u haar verliet toen het dag werd en dat u slechts twee uur bij haar bleef. Steinmann was allang neergeschoten toen u bij vrouw Einmahl kwam. Dus heeft dat alibi geen waarde.

MR.VERBAET:

Het is ondenkbaar dat iemand omwille van de vrouw die hij liefheeft een tegenstander gaat neerschieten en daarna onmiddellijk naar een amoreus rendez-vous loopt met een andere vrouw.

OP.MINIS:

Met Van den Wouwer is alles mogelijk. Hij had een verhouding met mevrouw Steinmann, de brieven spreken boekdelen over het vurige van die passie...maar terzelfdertijd had Van den Wouwer ook een avontuur met vrouw Einmahl. Zijn gedrag was altijd cynisch en schaamteloos.

MR.JANSON:

Iemand die cynisch is, zoals u zegt, pleegt geen passiemoord.

OP.MINIS:

Van den Wouwer schrikt voor geen laagheid terug. Meneer de Voorzitter, wil u nu de getuige De Winter ondervragen.

V:

Getuige Marie De Winter...U bent 21 jaar. U zweert te spreken zonder haat en vrees, de ganse waarheid te zeggen, niets anders dan de waarheid...steek de rechter hand op en zeg me na: "Zo helpe me God".

DE WINTER:

Zo helpe me God.

V:

Juffrouw, u was in dienst bij de familie van den Wouwer?

DE WINTER:

Ja, meneer.

V:

U hebt een kindje.

DE WINTER:

Ja, meneer.

V:

Wie is de vader van dat kind?

DE WINTER:

Meneer Leon...meneer. Hij kwam me telkens opzoeken in mijn kamer. Hij was zo lief, hij sprak zo schoon van de toekomst en zo...Ik kon hem ten slotte niet weigeren want hij was de zoon van meneer...Hij kwam dikwijls.

VAN DEN WOUWER:

Dat is gelogen! Ik houd mij niet op met meiden.

V:

Bent u zeer zeker dat Van den Wouwer de vader van uw kind is?

DE WINTER:

O ja meneer...Moest u het kind zien, u zou geen ogenblik twijfelen.

V:

Heeft hij iets gedaan voor het kind?

DE WINTER:

Zijn ouders waren zeer vriendelijk voor mij en voor het kind. Ze hebben me in dienst gehouden. Het kind is bij m'n moeder.

V:

Maar wat deed Van den Wouwer voor het kind?

DE WINTER:

Hij heeft me één keer 50 centimes gegeven.

V:

Hebt u ooit iets gevraagd?

DE WINTER:

Neen meneer...ik ben maar van simpele komaf. Meneer zei dat ik mijn plan moest trekken!

OP.MINIS:

Heren van de jury, onthoudt zulks! De gentleman Van den Wouwer gaf maandelijks 6.000 fr aan madame Steinmann en 50 centimes aan deze vrouw, de moeder van zijn kind. Ze was nog geen 18 toen ze door hem verleid werd.

V:

Van den Wouwer, wat hebt u daarop te antwoorden.

VAN DEN WOUWER:

Die vrouw is een meinedige. Een man van mijn stand maakt zijn handen niet vuil aan een meid.

V:

Die jonge vrouw heeft geen reden tot liegen.

MR.VERBAET:

Bepaalde houdingen kan men nooit goedkeuren. Het gedrag van mijn cliënt was slecht en ergerlijk. Het bewijst niet dat hij de moordenaar van Steinmann is.

OP.MINIS:

Het bewijst dat hij tot alles in staat is.

VAN DEN WOUWER:

Ik ben onschuldig. Ik heb niets te maken met de dood van Steinmann!

OP.MINIS:

U hebt geen alibi!

VAN DEN WOUWER:

Ik was bij mevrouw Einmahl.

V:

Misschien, maar na twee uur.

MR. VERBAET:

Van den Wouwer was tot 23.30 uur bij de heer Meurisse. Om naar huis te gaan moest hij 4 kilometers lopen. Hij had bij Meurisse geen wapen, geen motorrijdersbroek, geen muts, geen sjerp. Dat moest hij alles thuis halen indien hij de dader was. Van huis moest hij dan weer 4 km lopen om in Phoenix Park te geraken. Dat alles was onmogelijk in ongeveer één uur tijd! Want Steinmann werd om twintig voor één neergeschoten.

V:

U vergeet de fiets, meneer. Men heeft ten huize van Van den Wouwer een fiets gevonden. Het is best mogelijk dat Van den Wouwer zich die avond per fiets naar Meurisse begaf, de fiets in het struikgewas liet en achteraf alle andere afstanden per fiets aflegde. Dan ging het veel vlugger.

OP.MINIS:

Veertien dagen voor de feiten heeft Van den Wouwer, die meestal per moto reed, de fiets extra laten herstellen opdat hij makkelijk zou rijden!

VAN DEN WOUWER:

Niemand heeft me die nacht gezien.

V:

Die nacht patroeljeerden verschillende doeaniers in de buurt. U hebben ze niet herkend, maar ze hebben wel, kort voor de aanranding een fietser ontmoet nabij het Phoenix Park. We zullen trouwens die doeaniers horen...Getuige Frans Smit...u was die avond van dienst nabij het Phoenix Park. Wat hebt u gezien?

SMIT:

Een man op een fiets, meneer de president...en zonder licht.

V:

U hoorde ook de schoten in Phoenix Park?

SMIT:

Ja, meneer de president.

V:

Zag u de fietser vóór de schoten vielen of daarna?

SMIT:

Vóór natuurlijk, meneer de president...een kwartuur tevoren.

V:

U hebt de fietser niet opgehouden?

SMIT:

Neen, meneer de president...Wij zien onmiddellijk wanneer we met een smokkelaar te doen hebben...

OP.MINIS:

Van den Wouwer had de gewoonte 's avonds zonder licht te rijden. Getuige weet dat.

SMIT:

Ja, meneer de president, ik was er bij toen ne keer Van den Wouwer opgehouden werd door de gendarmen omdat hij 's nachts zonder licht reed. Maar ze hebben hem niet opgeschreven.

V:

Waarom niet?

SMIT:

Omdat hij officier geweest is in de oorlog meneer de president...

V:

Getuige Joseph Dupont...u was die avond van 22 juni 1922 van dienst met uw kollega Smit. Wat hebt u gezien...

DUPONT:

Twee revolverschoten, meneer.

V:

Ik vraag niet wat u hoorde maar wat u zag.

DUPONT:

Een fietser, meneer...We konden hem niet herkennen, het was te donker.

V:

Wanneer zag u die fietser...Voor of na de schoten.

DUPONT:

Na de schoten, meneer...Kort nadien.

V:

Na de schoten?! Uw kollega zegt dat het gebeurde vóór de schoten vielen.

DUPONT:

Dat is juist, meneer. We hebben een fietser gezien voor de schoten vielen en een fietser na de schoten.

V:

Uw kollega heeft maar één fietser gezien?

DUPONT:

Hij was achter een boom gaan staan toen de tweede fietser langs kwam.

V:

Er waren dus twee fietsers?

DUPONT:

Dat weet ik niet.

V:

Hoe "dat weet u niet"? U zei daarnet dat u twee fietsers zag.

DUPONT:

Jamaar ik weet niet of de eerste dezelfde was als de tweede, of we twee keer dezelfde zagen, het was te donker om het te zien.

MR.VERBAET:

Dat bewijst alleszins niets tegen Van den Wouwer!

V:

Neemt niet weg dat Van den Wouwer van bij de aanvang verdacht werd. Zelfs uw eigen vader verdacht u. En uw houding na de aanslag was zeer sonderling. De dag na de feiten haalt u de trein naar Antwerpen in gezelschap van mensen die u zeer goed kent, die dagelijks met u reizen en u zegt geen woord over de aanslag, alhoewel uw vader er enkele minuten tevoren over gesproken had.

VAN DEN WOUWER:

Het was algemeen gekend dat ik de minnaar was van mevrouw Steinmann. Het zou van mijnentwege onkies geweest zijn over die zaak te praten. Er zijn dingen die een gentleman niet doen kan zonder zijn fatsoen te verliezen!

OP. MINIS:

Marie De Winter kent alles van uw fatsoen en uw gentleman manieren!

MR.VERBAET:

Meneer de Voorzitter, Van den Wouwer heeft zich hier niet te verantwoorden voor zedenfeiten. Het gaat om de moord op Steinmann.

V:

Zeker meester, maar de jury heeft het recht en de plicht alles te weten van de verdachte. U hebt zelf gezegd dat het volledig onderzoek ter zitting moest gebeuren...Wat wij daarnet bespraken behoort tot het onderzoek...De volgende getuige Elisa Romain...

V:

Juffrouw Romain, u bent sedert lang in dienst van mevrouw Steinmann, u was met haar in Engeland. U kent haar zeer goed, u was haar vertrouweling. U wist natuurlijk alles van de verhouding tussen mevrouw Steinmann en Van den Wouwer?

ROMAIN:

Alles is wel een beetje veel, meneer.

V:
U was zeer gehecht aan mevrouw Steinmann?

ROMAIN:
Madame was zeer goed voor me.

V:
U hebt gezegd dat u liever zelfmoord zou plegen dan haar verraden?

ROMAIN:
Ik heb dat gezegd...voor de dood van mr.Steinmann.

V:
Hoe was meneer Steinmann tegenover zijn vrouw.

ROMAIN:
Meneer was een beetje zoals de meeste mannen, denk ik.

V:
Was hij brutaal?

ROMAIN:
Nooit.

V:
U hebt mevrouw Steinmann meer dan eens attent gemaakt op haar lichtzinnig gedrag.

ROMAIN:
Ze zei dat ik mij daar niet mee moest moeien.

V:
Ze was nogal frivol en lichtzinnig.

ROMAIN:
Met de jaren zal dat beteren, meneer.

V:
Van den Wouwer had een moeilijk karakter?

ROMAIN:
Ik ken hem niet genoeg om op die vraag te antwoorden.

V:
U hebt gezeg dat hij jaloers en opvliegend was, dat mevrouw echt op hem verslingerd was maar hem eveneens vreesde...

ROMAIN:
Ja, dat heb ik gezegd.

V:
Hij had veel invloed op haar.

ROMAIN:
Dat weet ik niet, meneer.

V:

U bent zeer diskreet en voorzichtig.

ROMAIN:

Mijn beroep bracht dat mee, meneer.

V:

De nacht van de feiten was u in Phoenix Park.

ROMAIN:

Ik lag te bed toen mevrouw thuis kwam. Ze vroeg naar de kinderen. Ik ging met haar naar de kamer. Toen hoorden wij de schoten.

V:

Het is zeker dat u de waarheid zegt?!

ROMAIN:

Mevrouw was bij me.

MR.JANSON:

Dus heeft mevrouw Steinmann alleszins niet op haar man geschoten.

ROMAIN:

Mevrouw zou zoiets nooit doen. Toen ze voor het eerst hoorde dat men meneer Van den Wouwer verdacht zei ze: "Als hij dat voor mij nooit meer zien..." Toen meneer in de kamer kwam heeft mevrouw natte doeken op het voorhoofd gelegd.

V:

Heeft mevrouw Steinmann haar revolver genomen?

ROMAIN:

Neen.

V:

Ook niet om naar dr.Dufraing te rijden.

ROMAIN:

Neen.

V:

Had ze de revolver bij zich toen ze terug kwam.

ROMAIN:

Neen.

V:

Waar lag gewoonlijk de revolver van mevrouw?

ROMAIN:

In de lade van haar nachttafel.

V:

Nooit op een andere plaats?

ROMAIN:

Enkele keren onder het hoofdkussen. Misschien ook enkele keren in de linnenkast, doch ik heb hem daar nooit gezien.

OP.MINIS:

En u kwam alle dagen in de kamer?

ROMAIN:

Het was mijn werk.

OP.MINIS:

Veertien dagen vóór de feiten was er een ruzie tussen Van den Wouwer en meneer Steinmann.

ROMAIN:

Ja...meneer zei dat hij meneer Van den Wouwer aan de deur zette, voor goed. Meneer Van den Wouwer zei iets van een duel. Ze waren beiden fel kwaad.

V:

Na de feiten hebt u aan electricien Coosemans verklaard dat u overtuigd was dat de aanslag door Van den Wouwer gepleegd werd.

ROMAIN:

Ik weet het niet.

OP.MINIS:

U hebt gezegd: die schurk, dat krapuul van een Van den Wouwer is de moordenaar.

ROMAIN:

Neen.

V:

Jawel, u werd met Coosemans gekonfronteerd. Hij is formeel.

ROMAIN:

Ik heb het misschien gezegd maar niet zo.

V:

Wij wensen de waarheid, juffrouw. Hebt u het gezegd? Ja of neen?

ROMAIN:

Ja, meneer.

V:

Dank u. Ik stel vast dat mevrouw Steinmann opgeknapt is...Dan kunnen we nu verder de kwestie van de revolvers uitdiepen. Mevrouw, u had enkele maanden vóór de dood van uw man een revolver van Van den Wouwer gekregen...

LUCIE:

Ja, omdat mijn revolver stuk was meneer de voorzitter.

V:

Laten we dat een ogenblik aanvaarden. Waarom moest u een revolver hebben?

LUCIE:

Phoenix Park ligt ver en verlaten. Ik wilde mij verdedigen tegen dieven...

V:

Met zes personeelsleden in huis had u weinig te vrezen. U zal een andere verklaring moeten vinden. Immers, er waren in uw woning al twee wapens. Waarom dat derde?

OP.MINIS:

Mevrouw Steinmann wenste die revolver omdat zij bang was van haar echtgenoot, Paul Steinmann, woedend om de ontrouw van zijn vrouw, had haar bedreigd en haar een pak slaag gegeven.

LUCIE:

Dat is niet waar! Nooit heeft mijn man mij geslagen.

OP.MINIS:

Hij heeft het zelf verklaard. Aan zijn vriend Wood zei hij dat hij u WEER een pak slaag gegeven had en dat hij het nog méér zou doen om u van Van den Wouwer weg te slaan!

V:

In alle geval, die revolver was dus van u, lag gewoonlijk in uw nachttafel... behalve op het ogenblik van de feiten.

LUCIE:

De revolver lag in de kamer. Toen ik naar dr.Dufraing reed, die avond, heb ik het wapen meegenomen uit de nachttafel of uit de linnenkast ik weet het niet meer. In al die opwinding vergeet een mens allicht zoiets.

V:

Uw vertrouweling, Elisa Romain zelf, zegt dat u zonder revolver vertrokken bent.

MR.JANSON:

Zij kan zich vergissen.

OP.MINIS:

Meester, uw cliënt moet antwoorden.

MR. JANSON:

Meneer de prokureur, van u neem ik die opmerking niet. Indien hier iemand te pas en te onpas tussenbeide komt bent u het...

V:

Heren, die teaterreplieken zijn overbodig! Breng de getuige Karel Van Renterghem binnen... U bent hovenier in Phoenix Park. U woont in de hoeve van dat park...Hoe kwam u na de overval onmiddellijk naar de kamer van meneer Steinmann...

VAN RENTERGHEM:

Simpel hé meneer...ik kwam omdat geroepen was langs huistelefoon... Madame zei dat er direct te komen was.

V:

U was in de kamer wanneer mevrouw Steinmann wegging om de dokter te halen...

VAN RENTERGHEM:

Ja, madame vertrek met de keukenmeid...met dikke Liz.

V:

Hebt u gezien dat mevrouw een revolver nam?

VAN RENTERGHEM:

Niks van revolvers gezien, meneer. Meneer zei: "Lucie pakt de revolver mee". Madame zei: "Paul, ik vind hem niet". Meneer zei weer: "Lucie pakt de revolver mee". Madame zei weer: "Paul ik en vind hem niet en ik en heb hem niet nodig want ik en heb gene bang..." En als madame iets zei dan zei ze dat.

V:

Bent u zeker dat meneer Steinmann zo sprak?

VAN RENTERGHEM:

Anders zou 'k het niet zeggen. Madame zei dat ze gene bang had en gene revolver nodig had.

LUCIE:

Ik nam de revolver uit de linnenkast.

VAN RENTERGHEM:

Madame is echt naar de kast geweest da's waar...Dat was om haar bijoux weg te leggen niet om de revolver te pakken.

LUCIE:

De hovenier vergist zich.

OP.MINIS:

Die man spreekt de waarheid!

LUCIE:

Meneer de prokureur, u hebt het recht niet mij zo tegen te spreken!

OP.MINIS:

En u mevrouw hebt het recht niet mij te interpellieren.

V:

Had mevrouw de revolver bij zich toen ze weer kwam met de dokter?

VAN RENTERGHEM:

Neen meneer. Geen revolver vóór en geen revolver na de dokter!

LUCIE:

Karel, ge liegt!

LUCIE VALT IN
ZWIJM EN WORDT
WEER WEGGEDRAGEN
DOOR DE
GENDARMEN...

VERHALER

Tijdens het proces gebeurde dat tot drie keer per zitting. Telkens zeer netelige kwesties besproken werden verkoos mevrouw Steinmann in zwijm te vallen. Men kan haar nervositeit en haar ontroering in dat verband begrijpen. Totdantoe had men tegen haar en haar minnaar veel verklaringen maar weinig feiten. Met de revolver kon het anders worden. Zittingen lang werd er over gediskussieerd.

Het is ons onmogelijk het geheel van de getuigenissen ter zake weer te geven doch het getuigenis van de wapendeskundige moeten we toch onderlijnen.

VOORZITTER:

Professor De Rechter, samen met twee kollegas werd u door de rechter van instructie belast met de studie van de revolver van mevrouw Steinmann, de browning 473437. Welke zijn uw besluiten?

DE RECHTER:

Meneer de voorzitter, voor ons is elke twijfel uitgesloten! De browning 473437, de revolver van mevrouw Steinmann dus...is het wapen dat diende om de heer Steinmann neer te schieten.

MR. JANSON:

Dat is niet bewezen!

DE RECHTER:

Het spijt me, meester, wij zijn wetenschappelijk zeker. Na de dood van de heer Steinmann kregen we de kogels te onderzoeken. Wij hebben dan vele proeven gedaan want we hadden ook de hulzen van die kogels ter plaatse gevonden.

MR. JANSON:

Het is wel zonderling dat men ter plaatse zogenaamd de hulzen vond van de kogels die de heer Steinmann troffen, maar geen enkel spoor aantrof van de kogels die de heer Steinmann zelf afvuurde...

VOORZITTER:

Dat is niet de schuld van de deskundige.

MR. JANSON:

De deskundigen die wij aan het werk zetten zijn niet zo formeel als prof. De Rechter. Zij zeggen dat er ernstige twijfel is... dat er tal van andere mogelijkheden zijn.

DE RECHTER:

Zoiets is uitgesloten, wetenschappelijk onmogelijk, meneer de voorzitter. Om het zeer gewoon uit te drukken: elke revolver laat als het ware zijn eigen kenmerk, zijn identiteitskaart na op de kogel die hij afvuurt. Wanneer het schot valt, worden er op het geheel van de kogel bepaalde sporen, kleine merktekens, geslagen die verschillen van revolver tot revolver.

MR. JANSON:

Dat is niet bewezen!

DE RECHTER:

Zonder twijfel! Wij lieten drie identieke revolvers maken en laadden die revolvers met eenzelfde reeks kogels. Na de schoten was het zeer duidelijk met welke van de drie revolvers elke kogel was afgevuurd. Ieder kogel, ieder huls, is als het ware getekend...

MR. JANSON:

Soms zijn die kentekens vaag of niet bestaande.

DE RECHTER:

In dit geval waren ze zeer duidelijk. Wij zijn overtuigd, wij twijfelen geen ogenblik dat de revolver van mevrouw Steinmann diende om de heer Steinmann neer te schieten.

V:

Mevrouw Steinmann, wat antwoordt u daarop?

LUCIE:

Ik weet het niet, ik begrijp het niet. Ik ben onschuldig. God weet wie heeft die revolver weggenomen...

V:

We zullen het de rechter van instructie nog eens vragen.

Meneer Van Stratum, wat is er gebeurd toen u het verslag van de deskundigen in handen kreeg...

VAN STRATUM:

Dat gebeurde, anderhalve maand na de feiten, meneer de voorzitter. Ik liet mevrouw Steinmann in mijn kabinet leiden, las haar het verslag van de deskundigen voor en zei haar dat haar toestand zeer gevaarlijk werd. Gezien de deskundigen niet meer twijfelen dat haar wapen tot de misdaad gediend had, scheen zij de dader te zijn. Ik heb lang met haar gesproken, ik heb haar gesmeekt de waarheid te zeggen omdat niemand nog in haar onschuld kon geloven indien zij geen verklaring gaf voor de aanwezigheid van de revolver...

OPENB.MINIST.:

Die niet te vinden was op het ogenblik van de misdaad.

VAN STRATUM:

Lange tijd aarzelde mevrouw Steinmann. Toen ik haar vroeg of het zo moeilijk was de waarheid te zeggen, antwoordde ze: "Ja, het is zeer moeilijk, want dan moet ik iemand anders beschuldigen, iemand anders die mij zeer dierbaar is."

Ten slotte heeft ze bekentenissen afgelegd!

LUCIE:

Dat is niet waar!

VAN STRATUM:

Ze bekende mij dat de revolver op het ogenblik van de feiten inderdaad NIET in de lade van de nachttafel lag, maar dat Van den Wouwer het wapen genomen had twee dagen voor de feiten.

V:

Tijdens de wandeling in het bos?

VAN STRATUM:

Precies. Tijdens die wandeling had mevrouw Steinmann een grote handtas bij zich. Daarin staken haar boterhammen voor de picknick en de revolver die zij toen steeds bij zich droeg. Mevrouw Steinmann zei me dat ze met Van den Wouwer in het gras ging zitten, dat toen de revolver uit de handtas gegleden was en dat Van den Wouwer hem op zak gestoken had in plaats van hem weer in haar handtas te schuiven.

V:

Ze bekende dus dat Van den Wouwer op het ogenblik van de feiten in het bezit was van de revolver.

VAN STRATUM:

Ze zei dat Van den Wouwer verstrooid was en vergeten was de revolver in haar tas te schuiven.

V:

En hoe kwam de revolver dan weer in de lade van de nachttafel? Want daar werd hij gevonden.

VAN STRATUM:

Diezelfde dag bekende mevrouw Steinmann dat zij de revolver gevonden had vóór de garagepoort toen ze terugkwam van Kapellen waar ze dokter Dufraing had afgehaald om haar man te verzorgen.

V.:

Niemand heeft haar de revolver zien oprapen?

VAN STRATUM:

Neen. In dat verband is een punt duister gebleven...

MR. VERBAET:

Helaas, niet het enige!

VAN STRATUM:

Toen de heer Steinmann neergeschoten werd, brandden nog de koplampen van zijn auto. Toen achteraf de hovernier Van Renterghem bij de garagepoort kwam, waren de koplampen gedoofd. Dus is iemand bij de auto geweest terwijl de heer Steinmann naar zijn kamer sukkelde.

OPENB.MINIST:

Die iemand was Van den Wouwer en mevrouw Steinmann wist zulks. We mogen aanvaarden dat zij op voorhand gepland hadden dat Van den Wouwer na de misdaad het wapen in de auto of ergens anders zou terugleggen, dat mevrouw Steinmann in het geharrewar het wapen zou nemen en terug in de nachttafella leggen in de hoop dat alles onopgemerkt zou blijven. Maar ze hadden er niet op gerekend dat Paul Steinmann zelf en Elisa Romain en tuinman Van Renterghem zouden zien dat het wapen gedurende enkele tijd uit de kamer verdwenen was...

MR.JANSON:

Dat zijn louter veronderstellingen. We moeten feiten hebben.

V.:

Het is alleszins een feit, meester Janson, dat mevrouw Steinmann bekend heeft tegenover de onderzoeksrechter, dat ze die bekentenissen herhaald heeft voor de prokureur, tijdens de konfrontatie met Van den Wouwer en dat ze die bekentenissen ondertekend heeft.

MR.JANSON:

Ze heeft die bekentenissen de dag nadien ingetrokken en sindsdien nooit meer herhaald.

OPENB.MINIST.:

Ze heeft ze ingetrokken nadat ze het bezoek van haar advocaat kreeg en van haar broer. Maar tevoren heeft ze die bekentenissen herhaald en er zelfs aan toegevoegd dat bijgevolg Van den Wouwer de schuldige moest zijn.

MR.VERBAET:

Waarom zou een man als Van den Wouwer het wapen ter plaatse gelaten hebben. Het was hem toch veel makkelijker het wapen ergens weg te gooien.

OPENB.MINIST.:

Neen, want dan zou men de verdwijning van de revolver opgemerkt hebben uit de nachttafellade.

VANDENWOUWER:

Indien ik Steinmann had willen doden, had ik heel wat meer wapens tot mijn beschikking. Ik moest daarvoor niet het wapen van mevrouw Steinmann hebben.

OPENB.MINIST.:

Maar zij heeft bekend!

LUCIE:

Meneer de voorzitter, ik vraag het woord! Ik heb die dag inderdaad bekentenissen afgelegd, indien men zoiets bekentenissen mag noemen. Ik deed het die éne dag omdat ik gebroken was. Ik heb bekentenissen afgelegd, ik heb een onschuldige die mij dierbaar was verdacht gemaakt maar al mijn bekentenissen waren vals. Ik heb die dag de ene leugen op de andere gestapeld. Ik heb gelogen omdat ik totaal buiten mezelf was... Wie de vrijheid heeft, wie naar believen buiten loopt, bij de mensen komt, de straat ziet, in de zon kan wandelen, stelt zich het leed van de gevangene niet voor... Ik weet het nu. Ik was onschuldig, ik ben onschuldig en toch zat ik in de gevangenis. Ik verlangde naar de vrijheid, ik had de vrijheid nodig, ik had mijn kinderen nodig. Men zei me alle dagen dat ik vrij zou komen. De cipiers zeiden het, de zusters, mijn advocaten...maar er kwam niets van. Toch bleef ik hopen, die hoop hield mij 's nachts wakker, schonk mij moed. Toen sprak meneer Van Stratum mij over het verslag der deskundigen. Hij zei me dat het bewijs geleverd was dat ik de schuldige was, dat ik mijn gedood had. Hij sprak urenlang, hij hamerde mij die gedachte in het hoofd. Ik was gek van angst. Ik zag mezelf in de gevangenis voor altijd...en ik wist dat ik onschuldig was. Radeloos van schrik, schreiend, bevend heb ik ten slotte de redplank gegrepen die meneer Van Stratum me toestak. Hij zei me dat als ik de dader niet was Van den Wouwer de schuldige moest zijn... Ik bevestigde dat, ik heb zomaar iets verteld over de revolver, omdat ik naar huis wilde, naar mijn kinderen. Mijn kinderen, ze hadden al zoveel meegemaakt. Waanzinnig van angst heb ik omwille van de kinderen de rechter van instructie nagepraat. Ik zou al bekend hebben wat hij maar wilde. Had men mij gezegd dat mijn broer of mijn vader de moordenaars van Paul waren, ik zou het ook bevestigd hebben...omdat ik vrij wilde zijn, omdat ik wist dat ik onschuldig was... Onschuldig, meneer de voorzitter.

MR.JANSON:

De ontroering van mijn cliënte bewijst nu nog dat ze toen buiten zichzelf was, dat ze niet wist wat ze zei, dat ze de draagwijdte van haar woorden niet begreep!

OPENB.MINIST.:

O ja?! Ze was toen zo ontroerd dat ze de griffier kon wijzen op de fout die hij gemaakt had bij het schrijven van enkele eigennamen!

VANDENWOUWER:

De onderzoeksrechter wilde een schuldige, dat alléén was voor hem van belang. Ik durf zeggen dat hij die vrouw getormenteerd heeft! Urenlang!

V.:

Van den Wouwer, u hebt het recht niet een magistraat te beledigen. Indien mevrouw Steinmann gesproken had onder invloed van de rechter, waarom deed ze het dan nog in bijzijn van de prokureur... en achteraf van uzelf. Want u hebt haar verwijten naar het hoofd geslingerd toen ze de bekentenissen in uw aanwezigheid herhaalde.

LUCIE:

Neen, meneer de voorziter. Leon heeft enkel gezegd: "Mevrouw, u liegt"... En hij had gelijk!

VANDENWOUWER:

Ik ben onschuldig!... Ik vraag ekskuus, meneer de voorzitter... misschien kan u mij begrijpen. Onschuldig werd ik aangehouden, onschuldig zit ik sedert maanden in de gevangenis. Is het niet te vergeven dat een man zich soms te buiten gaat!

V.:

Het dient uw zaak niet! Er zijn de bekentenissen, er zijn al die andere aanwijzingen...

MR.JANSON:

Dat zijn geen bewijzen!

V.:

Indien het waar is dat u beiden niets met de misdaad te maken hebt, waarom hebt u dan zolang gezwezen over het bezit van die revolver, waarom hebt u zoveel tegenstrijdige verklaringen afgelegd? Voor het verslag van de deskundigen bekend was hebt u, Van den Wouwer, eerst gezegd dat u niets wist van de revolver van mevrouw Steinmann, daarna beweerde u dat het om de revolver van uw broer ging, dan weer was het de revolver van uw schoonbroer. Waarom niet direct de waarheid gezegd?

LUCIE:

WIE onschuldig is denkt niet aan al die subtiliteiten!

V.:

Van subtiliteiten gesproken! Ik moet er de jury op wijzen dat u de dag van uw aanhouding met Van den Wouwer in Phoenix Park was. U was in de ene kamer, Van den Wouwer in de andere. Plots bent u aan de bewaking van de politie ontsnapt, u bent naar Van den Wouwer gelopen, u hebt hem omhelsd en gezoend. Op de mond! Dát terwijl uw man op sterven lag!

LUCIE:

Ja. Ik wilde daardoor bewijzen dat ik overtuigd was van zijn onschuld, dat ik in zijn onschuld en zijn eerlijkheid geloofde...

V.:

Dat hebt u inderdaad een eerste keer gezegd, maar later... Meneer Van Stratum, wil u nog even komen... Wat verklaarde mevrouw Steinmann over die omhelzingsscene?

VAN STRATUM:

Toen ze mij bekend had dat Van den Wouwer de revolver van haar had, twee dagen voor de feiten, en dat zij de revolver na de aanslag voor de garagepoort gevonden had, zei ze ook nog dat ze de dag van de aanhouding, dat was twee dagen na de feiten, naar Van den Wouwer gelopen was, hem innig had omhelsd, om hem tijdens de omhelzing te kunnen toefluisteren dat hij zich niet ongerust hoefde te maken want dat zij de revolver weer op zijn plaats had gelegd!

OPENB.MINIST.:

Ook die omhelzing was dus komedie!

MR.JANSON:

Die bekentenissen zijn zonder belang. De jury weet nu in welke omstandigheden ze worden afgelegd. Meneer de onderzoeksrechter vergeet te zeggen dat hij niet aarzelde mevrouw Steinmann te ondervragen de dag dat haar man stierf, dat hij dat nog eens deed de dag dat haar man begraven werd...

VAN STRATUM:

Meneer de voorzitter, mag ik opmerken dat de verdediging zelf toen aangedrongen had op veel spoed opdat men een volledig verslag zo hebben waneer mevrouw Steinmann voor de Raadkamer moest komen...

OPENB.MINIST.:

En meneer Van Stratum was zo goed mevrouw Steinmann bij haar stervende man toe te laten en die man niet te vertellen dat zij als verdachte gearresteerd was. Me dunkt dat hij meer takt had, de rechter van instructie, dan u mevrouw die uw minnaar zoende terwijl uw man gewond lag!

V.:

Stilte! Mevrouw, laten we even samenvatten. Welke zijn uw verklaringen nu... in verband met die bekentenissen.

LUCIE:

Die bekentenissen waren gelogen! Leon had mijn revolver niet op zak gestoken, ik heb de revolver niet vóór de garagepoort gevonden, de revolver lag steeds in de slaapkamer.

V.:

Hoe verklaart u dan dat uw man met die revolver neergeschoten werd?

LUCIE:

Is niet aan mij dat te bewijzen of te verklaren, meneer de voorzitter. Dat moet de politie doen.

OPENB.MINIST.:

Dat heeft ze gedaan. U beiden bent de schuldigen.

MR.JANSON:

Er is geen enkele zekerheid dat de aanslag gepleegd werd met de revolver van mijn cliënte. Onze deskundigen bewijzen dat er meerdere verklaringen zijn.

OPENB.MINIST.:

Professor De Rechter heeft ze tegengesproken. De drie knapste deskundigen van het land zeggen zonder aarzelen dat de misdaad met dat wapen gepleegd werd.

MR.JANSON:

En ik zeg dat zelfs de knapste deskundigen zich kunnen vergissen!

REPORTER

VERHALER

Tijdens het dispuut van de deskundigen bleef ieder op zijn standpunt maar de verslaggevers uit die tijd noteerden dat prof. De Rechter meest indruk maakte en steeds streng wetenschappelijk bleef betogen dat het wapen van Lucie gediend had tot de aanslag...

Alhoewel het onderzoek ook tijdens het proces ernstige bezwaren verzameld had tegen de verdachten en deze geen antwoord wisten op talrijke netelige vragen, bleef bij velen twijfel omtrent de schuld van Leon Van den Wouwer en Lucie Martroye, vooral omdat het hardnekkige loochenen van Van den Wouwer het geheel in een waas van geheimzinnigheid hield en tegenstrijdige visies over de feiten mogelijk maakte. Dagenlang werd er gesproken. Toen kwam de dag van het rekvisitorium.

AUDIO

OPENB.MINIST.:

Wie had belang bij de dood van Steinmann? Niemand tenzij de twee verdachten. Lucie Martroye, voor wie de huwelijksband een zware last geworden was en die beslag wilde leggen op de 300.000,-F van de levensverzekering, meende voordeel te hebben bij de dood van haar man. Indien Paul Steinmann in leven bleef was een nieuw schandaal weldra onvermijdelijk geweest. Hij ging bankroet, al zijn bezittingen zouden verkocht worden en indien hij de arrestatie kon vermijden zou hij niettemin met vrouw en kinderen in de grootste armoe verzeild zijn. Zijn vrouw wist zulks. Met de dood van haar man kreeg zij de vrijheid weer... en het geld. Zij meende dat de dood van haar man een oplossing was, zij heeft die oplossing gewild, zij is schuldig, zij kan geen uitleg geven voor de tijdelijke verdwijning van haar revolver. Zij beseft dat bij die revolver het bewijs van haar schuld ligt en daarom ook heeft zij destijds de misdaad bekend. Anderdeels had Van den Wouwer ook belang bij de dood van Steinmann. Hij haatte Steinmann die zijn verraad ontdekt had. Steinmann had vele leden van de hogere burgerij verteld over het schadalog gedrag van Van den Wouwer. Deze was daardoor gekrenkt en zon op wraak. Hij wilde tevoren Steinmann doden in een duel. Hij wist dat de bijziende Steinmann tegen hem geen schijn van kans had. Omdat Steinmann het tweegevecht weigerde, besloot hij tot de moord... wat hem meteen volledige vrijheid gaf in verband met mevrouw Steinmann. De moord werd gepleegd met de revolver van Van den Wouwer. Van den Wouwer heeft geen alibi. Hij is de moordenaar!

MR.VERBAET:

Van den Wouwer had geen enkel voordeel bij de dood van Steinmann, zoon van een welstellend notaris, zelf kandidaat notaris, was Van den Wouwer zeer bemiddeld. Om het geld moest hij niet doden. Hij kon zich de weelde veroorloven elke maand 6.000,-F cadeau te doen aan zijn vriendin. Daarenboven stond Steinmann de verhouding niet in de weg. Men heeft zelfs de indruk dat hij niet zo boos was om het gedrag van zijn vrouw. Hij kende haar, hij kende haar schoonheid en haar temperament. Niettemin liet hij haar dagen, weken alleen, alhoewel hij wist dat Van den Wouwer geregeld bij hem aan huis kwam.

MR. VERBAET:

En ook de reputatie van Van den Wouwer kende. Steinmann was sedertlang op de hoogte van het gedrag van zijn vrouw en had nooit ernstig ingegrepen. Waarom zou hij dan een hinderpaal geweest zijn. De verhouding kon jaren duren ondanks het bestaan van de heer Steinmann.

Het onderzoek heeft uitgewezen dat de passie moord uitgesloten is. Wie een passioneel misdrijf pleegt, ziet slechts één doel: alles uit de weg ruimen om het voorwerp van de passie voor zich alleen te hebben. Die gevoelens vindt men niet bij Van den Wouwer. Het Openbaar Ministerie maakt groot misbruik omwille van het zogenaamd wangedrag van Van den Wouwer. Akkoord, meneer de procureur! Van den Wouwer was een don Juan, viel van de ene avontuur in de andere, vlinderde van de vrouw naar de andere ongeacht hun leeftijd en hun schoonheid. Zo iemand pleegt geen passie moord, kan niet de hevige gevoelens en driften opbrengen die hoofdzaak zijn van een passioneel misdrijf. Iemand die een passie moord pleegt, loopt onmiddellijk nadien NIET naar een andere vrouw. Van den Wouwer was de nacht van de misdaad bij mevrouw Einmahl, dus kon hij de moordenaar niet zijn. Voor een figuur als Van den Wouwer kon er geen unieke allesomvattende liefde zijn; hij is de zeer oppervlakkige, speelse ietwat amorele don Juan... maar precies daarom is hij niet de moordenaar van Steinmann. Dát risico zou hij niet genomen hebben; voor hem waren alle vrouwen gelijk. Zelfs aan mevrouw Einmahl had hij het huwelijks belofde. Iemand met dergelijk gebrek aan liefdesernst en warmte pleegt geen passie moord. Wij hebben geen bekentenissen.

OPENB. MINIST.:

Het is waar, we hebben geen bekentenissen. Mevrouw Steinmann liet één keer de stem van haar hart en van het berouw spreken en bekende aan de rechter van instruktie dat zij en haar minnaar schuld hadden aan de dood van Paul Steinmann. Daarna sloot zij zich, net als Van den Wouwer, weer op in haar egoïstisch hardvochtig maar nutteloos stilzwijgen. Want wij hebben geen bekentenissen nodig. Het onderzoek ter zitting, de getuigenissen hebben gewezen op een reeks bezwarende feiten die de schuld van de verdachten onderstrepen. Beiden zijn ze te werk gegaan met diabolische voorbedachtheid. Herinnert u het brutaal wegsturen van de chauffeur die de avond van de misdaad de heer Steinmann wilde voeren. Herinnert u de geschiedenis van de revolver; de revolver van Van den Wouwer kwam enkele weken voor de misdaad in handen van mevrouw Steinmann. Zij schoof het wapen in de lade van haar nachttafel waar verschillende personen het zagen liggen. Weken op voorhand hadden de verdachten dus het plan opgevat het moordwapen te bewaren op een plaats die nooit verdacht zou lijken. Twee dagen voor de misdaad geeft mevrouw Steinmann de revolver opnieuw aan Van den Wouwer en onmiddellijk na de aanslag -ze heeft het zelf bekend- brengt ze de revolver weer in de lade. Indien Paul Steinmann die avond niet om de revolver had gevraagd, indien hij de onderzoeksrechter niets had gezegd over de tijdelijke verdwijning van de revolver zou niemand zulks opgemerkt hebben en zou men wellicht nog altijd naar de moordenaars zoeken. Daarenboven is het zeker dat die revolver het moordwapen was. Derhalve is er voor het probleem geen oplossing buiten de verdachten!

MR. JANSON:

Indien de verdachten de moord gepland en beraamd zoals het openbaar ministerie beweert, dan zouden mevrouw Steinmann en Leon Van den Wouwer er voor gezorgd hebben dat al de bewijzen van hun verhouding verdwenen. Want in de verhouding zoekt de aanklager de drijfveer tot de misdaad. Indien hij schuldig was zou Van den Wouwer de brieven van zijn vriendin hebben vernield. Hij deed het niet. De brieven lagen gewoon op zijn bureau. Is dat de houding van iemand die een moord beraamd?

MR. JANSON:

Waarom zouden de verdachten het groteske plan hebben uitgewerkt? Waarom moest Van den Wouwer de revolver op de plaats van de misdaad achterlaten. Het was toch veel eenvoudiger de revolver ergens ver in het struikgewas te gooien. Niemand zou het gevonden hebben. Van den Wouwer zou allerlei nutteloze risico's genomen hebben? Het is strijdig met het geheel van zijn karakter. Hij en mevrouw Steinmann hadden tal van andere, betere gelegenheden om Paul Steinmann te doden, b.v. tijdens een jachtpartij. Zij deden het niet, OMDAT ZIJ NOOIT ZINNES WAREN TE MOORDEN. Mevrouw Steinmann had geen enkele reden om de dood van haar man te wensen. Zelfs geen financiële reden vermits de 300.000,-F van de levensverzekering moesten dienen voor het betalen van de schuldeisers!

Dit script werd integraal overgenomen, inclusief de tyfouten die in het document teruggevonden werden. Toestemming voor publicatie van dit script werd bekomen van zowel *Marleen Oger*, dochter van *Mark Liebrecht*, als van VRT (contract 00290394, licentie C-2023-4900).

Op dinsdagavond 21 februari 1967 werd door de toenmalige BRT (in de kranten ook wel *Brussel Nederlands* genoemd) in het televisieprogramma “*Beschuldigde, sta op!*” een beknopte reconstructie van de zaak *Steinmann* getoond. De aankondiging in *De Gazet van Aalst* van zaterdag 18 februari 1967 vermeldde dat het programma gepland stond tussen 20.25 uur en 22.00 uur.

Omwille van een regeringsmededeling door eerste minister *Paul Vanden Boeynants* en vice-premier *Willy De Clercq* zou het programma later op de avond verschijnen (nl. tussen 21.05 uur en 22.40 uur), aldus de aankondiging in de *Gazet van Antwerpen* van dinsdag 21 februari 1967. Het betreft hier niet minder dan de in *Alles kan beter* door *Marc Uytterhoeven* en *Guy Mortier* gepersifleerde regeringsmededeling...

Journalist *Louis De Lentdecker* had het nodige onderzoek gedaan en het draaiboek voor deze verfilming opgesteld. Hoewel de reeks “*Beschuldigde, sta op!*” vaak als het geesteskind van *Jan Matteredne* wordt beschouwd, werd diens naam niet vermeld door de kranten, maar werd integendeel geschreven dat de regie van deze aflevering verzorgd werd door *Mark Liebrecht* (*Marcel Oger*). Het betrof de vierde reconstructie van een ophefmakend proces in het televisieprogramma.

In de hoofdrollen kwamen *Dora van der Groen* die de rol van *Lucy Martroye* vertolkte, *Roger Thoelen* die de rol van *Léon van den Wouwer* voor zijn rekening nam, *Thieu* (*Mathieu*) *Croonenberghs* die de rol van voorzitter waarnam, en *Hector Camerlynck* die de rol van het openbaar ministerie op zich nam.

Na contact met het archief van de VRT is gebleken dat het merendeel van de afleveringen van het nochtans erg populaire televisieprogramma “*Beschuldigde, sta op!*” (waaronder die over de zaak *Steinmann*) jammer genoeg verloren gegaan zijn. Het enige beeldmateriaal dat tot nu toe teruggevonden kon worden, betreft het getoonde beeldmateriaal in het artikel in *Gazet van Antwerpen* met de nabespreking van de bewuste aflevering en het beeldfragment in het magazine *Zie* (zie boek 1922, *Mysterie en moord in Calmpthout*).

Bij de aankondiging op zaterdag 18 februari 1967 van de uitzending in *De Gazet van Aalst* werd beschreven dat na de uitzending over het sociaal aspect van de assisenzaak en de speciale sfeer rond het proces nagepraat zou worden met een bekende Antwerpse advocaat die de hele zaak als beginnening aan de balie had meegemaakt. Wie die advocaat precies was, werd niet vermeld in de aankondiging. Ook in de aankondiging van dinsdag 21 februari 1967 in *Gazet van Antwerpen* werd quasi dezelfde tekst gepubliceerd als bij de eerdere aankondiging in *De Gazet van Aalst*, en werd niet dieper ingegaan op wie die advocaat geweest zou kunnen zijn. In feite leverde deze vermelding

▷ DORA
VAN DER GROEN
als mevrouw
Steinmann

ADAMO ▷

enkel nog details omtrent de voornamen van de acteurs die de rollen van de advocaten van de verdediging vertolkten: Bert (Albert) Aerts en Karel Segers.

Vermits zowel Lucy Steinmann-Martroye als Léon van den Wouwer respectievelijk twee en drie advocaten ter beschikking hadden (Paul-Emile Janson en Paul Grijspeerdt waren de advocaten van Lucy Martroye; Jules Renkin, Maurice Verbaet en diens zoon waren de advocaten van Léon van den Wouwer), werd hier dus gekozen om enkel de advocaten te laten aantreden die de slotpleidooien gehouden hebben.

Aankondiging in Zie (opvolger van *De Zondagsvriend*)

In *Zie* (de opvolger van *De Zondagsvriend*) werd het programma aangekondigd in de rubriek *Zelf kiezen* als optie nummer 2: *Ook een proces bij ons – BRT - dinsdag 20.25 u. – DE ZAAK STEINMANN-VAN DEN WOUWER*

Deze vierde reconstructie van ophefmakende processen – de vorige waren De zaak Van der Smissen, De Zaak Pelzer en de Moord van Liedekerke – werd naar een draaiboek van Louis De Lentdecker geregisseerd door Mark Liebrecht. In de hoofdrollen ziet u Dora Van der Groen als mevrouw Steinmann, Roger Thoelen als Léon van den Wouwer, Thieu Croonenberghs als voorzitter, Hector Camerlynck die het Openbaar Ministerie waarneemt en de heren Aerts en Seghers die als verdedigers optreden. Dit programma van Heinwig Jacquemyns wordt u gepresenteerd door Herman De Ceuster.

In 1922 werd in het Antwerpse een ophefmakende moord gepleegd. Paul Steinmann, die een bekende figuur was in het Antwerpse scheepvaartbedrijf en op een landgoed te Heide-Kalmthout woonde, werd 's avonds voor de deur van zijn garage door een onbekende neergeschoten toen hij met zijn auto uit de stad was teruggekeerd.

Na het gerechtelijk onderzoek werden zijn vrouw en haar minnaar, Léon van den Wouwer voor het Hof van Assisen in beschuldiging gesteld. Omdat het slachtoffer zowel als de beschuldigten – Léon van den Wouwer kwam uit een notarisfamilie – tot de hogere burgerij behoorden, deed de zaak veel stof opwaaien en een tijdlang werd het Antwerpse verdeeld in twee kampen, wat tot uiting kwam in een geweldige krantenpolemie. De behoudsgezinde kranten namen het als woordvoerders van de hogere burgerij op voor de beschuldigten. De meer progressieve kranten integendeel waren de tolk van de tegenstanders.

Recensie door *Gazet van Antwerpen*

Op donderdag 23 februari 1967 verscheen in de *Gazet van Antwerpen* een nabespreking van de uitzending, waarin de naam van meester Victor eindelijk ter sprake zou komen. Die nabespreking begon overigens nog even met een herhaling van de esbattermenten van de regeringsmededeling die de uitzending was voorafgegaan. De start van de uitzending was immers uitgesteld geweest omwille van die legendarische regeringsmededeling.

De regie van het stuk werd omschreven als discreet omdat de pikante details achterwege gelaten werden. De aandacht tijdens de uitzending werd voornamelijk gelegd op de

eigenlijke schuldvraag en op het historisch sociaal perspectief van de jaren 1920. Algemene conclusie was dat de uitzending de assisenzaak te bondig heeft samengevat en dat er eigenlijk voldoende elementen waren om een tweede aflevering aan deze zaak te wijden. Zo werd beschreven dat enkel de slotfase van het machtige pleidooi van *Paul-Emile Janson* aan bod kwam en dat er hoegenaamd niets getoond werd van het belangrijke feit dat de verdedigers de stellingen van de wapenexperten volledig wisten te ontzenuwen.

Over de acteurs werd gemeld dat *Thieu Croonenberghs* stilaan een bekende figuur geworden was en dat hij zijn rol overtuigend opnam, maar dat *Hector Camerlynck* een teleurstellende prestatie had neergezet. Over de vertolking van *Lucy Martroye* door actrice *Dora Van der Groen* was niets dan lof en deze prestatie werd dan ook als subliem omschreven. Ook actrice *Annelies Vaes* werd gelauwerd vanwege haar rol van de bedrogen meid *Marie De Winter*.

Als algemene afsluiting werd vermeld dat ondanks de verschillende tekortkomingen, het een heel goede uitzending geweest was. Presentator *Herman De Ceuster* werd ook de nodige lof toebedeeld omwille van zijn gepaste rustige objectiviteit die hij met zijn bindteksten en commentaar had toegevoegd aan de uitzending.

Jammer genoeg zijn de opnames van de uitzending verloren gegaan zijn, en is het dus onmogelijk te weten te komen wat advocaat *René Victor* verteld heeft over het sociale aspect en de speciale sfeer die rond het assisenproces hingen. Toch kunnen we ons hierover een beeld vormen aan de hand van het artikel dat de Antwerps-Calmpthoutse schrijver *Emmanuel "Mane" De Bom* over het assisenproces schreef voor de avondeditie van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van dinsdag 6 maart 1923 (zie boek 1922, *Mysterie en moord in Calmpthout*).

Recensie door gemeentearchivaris *Jos Vorsselmans*

In het eerste nummer van 1967 van het heemkundig tijdschrift *Calmpthoutania* verscheen na de uitzending volgend kort tekstje door de archivaris van de gemeente Kalmthout, *Jos Vorsselmans*, over het *Phoenix-Hof*. In tegenstelling tot wat hier geschreven werd, is uit de notariële aankoopakte gebleken dat *Paul Steinmann* niet de koper was, maar wel zijn echtgenote *Lucy Martroye*.

De heer Victor Van Damme-Van Bergen bouwde in 1904 op zijn uitgestrekte eigendom tussen de Missiehuisei en het kapelleken van Heide een kasteel dat hij in 1920 met 5ha. 21a. grond verkocht aan dhr. P. D. Steinmann-Martroye.

Deze noemde zijn nieuw verworven eigendom "Phoenix-park" en het kasteel "Phoenix-hof". In 1942 deed de toenmalige eigenaar dhr. P. De Jongste-Kortenberg de bovenverdieping van het indrukwekkende gebouw afbreken en het gelijkvloers moderniseren.

Het heeft ons enigszins verbaasd te moeten vaststellen dat de B.R.T., bij de aanvang der uitzendingen van de zaak Steinmann-van den Wouwer op 21 februari l.l. de eigenlijke woning der familie Steinmann niet in beeld bracht doch wel de veel later door P. De Jongste totaal verbouwde. Momenteel wordt deze laatste bewoond door de Eerw. Zusters van het Arme Kind Jezus in België beter gekend als de Zusters van Clara-Fey (Kindertehuis).

Recensie door 't Pallieterke

Ook in het eerder geciteerde weekblad 't Pallieterke, weekblad voor mensen met een goed hart en een slecht karakter werd in de editie van 2 maart 1967 op bladzijde 8 een, geheel in de kritische stijl van dit weekblad neergeschreven, recensie gepubliceerd.

Het jongste TV-proces in verband met de zaak Steinmann-van den Wouwer, zal het kijkpubliek anderhalf uur aan het scherm hebben gekluisterd. Ik geloof dat iedereen tot het einde toe geboeid zal hebben toegekeken.

Dat is voor een programma geen kleine verdienste. Maar het is dan ook zo, dat het publiek nauwelijks vermoeden kan wat het gemist heeft. Een van de meest beroemde en beruchte processen, dat weken lang opschudding heeft verwekt, werd hier gekondenseerd tot anderhalf uur. Indien er ooit een proces is geweest dat in twee avonden op de TV-rechtbank had moeten voor-komen, dan zeker dit! Heel wat belangrijke aspecten van de zaak werden nauwelijks, of helemaal niet aangeraakt. De rol van de chauffeur (een mogelijke dader, maar dat is hier niet gezegd), de voor juristen beroemde discussie tussen de wapendeskundigen en dan ten slotte— Meester Victor heeft er achteraf nog op gewezen— het al even beroemd pleidooi van Janson, we hebben er nauwelijks lucht van gekregen en dit pleidooi was herleid tot enkele korte (slecht voorgedragen) zinnen.

Het is niet alles en er bleven ook nog heel wat vragen. Er is een kans gemist om deze aflevering uit de voortreffelijke reeks tot een groots programma uit te bouwen. Intussen zullen de gevolgen niet helemaal uitblijven. Mevrouw Steinmann en haar kinderen leven namelijk nog (meestal in het buitenland, zoals Parijs). En er zijn ook nog een paar (in het TV-proces niet vermelde)

familieleden die al naar de BRT hebben gebeld. In het vervolg gaan we dus alleen nog in het verre verleden terug. En zeggen dat men zich enkele maanden geleden op de TV in alle ernst en met groot entoesiasme had voorgenomen ook zeer recente processen uit te zenden. Een van de eerste op de lijst – het is echt geen grapje van mij – was dat van Borms. Tot een officieel voorstel is het echter niet gekomen. De Vlaamse TV loopt nog maar eens het gevaar de kans te missen wèrkelijk groot te zijn. Tenzij men zich nog bedenkt...

Een woordje nog over de vertolking in dit proces, dat we eigenlijk ook een TV-spel kunnen noemen. Dora Van der Groen was uitstekend als Mevrouw Steinmann (maar werd veel te laat van dichtbij genomen – een regiefout, Mark Liebrecht!). Thieu Croonenberghs, bleef zichzelf als voorzitter, Roger Thoelen speelde zeer goed de onsympathieke rol van van den Wouwer, de twee advocaten waren alles behalve briljant en Hector Camerlynck deed zo duivels-teatraal dat hij verschrikkelijk op de zenuwen werkte. De bijrolletjes van meid, tuinier en douaniers werden heel knap getypeerd.

Uit deze recensie kan afgeleid worden dat deze specifieke uitzending van *Beschuldigde, sta op!* heel wat stof heeft doen opwaaien, zelfs 45 jaar na de moordaanslag op Paul Steinmann...

Origineel script van de uitzending

Het origineel script van de uitzending over de zaak Steinmann in de televisiereeks *Beschuldigde, sta op!* kan geraadpleegd worden in de leeszaal van het Letterenhuis in Antwerpen (R134/3993) en kon na toelating van Marleen Oger en van VRT (zie hoger) integraal toegevoegd worden aan dit boek. Wie de moeite neemt om dit script door te nemen, zal tot de vaststelling komen dat de uiteindelijke cast initieel niet helemaal zo voorzien werd.

Zo werd de rol van voorzitter van het assisenhof uiteindelijk door Thieu Croonenberghs vertolkt, maar was initieel acteur Frans Roggen voorzien. Ook de vrouwelijke hoofdrol was oorspronkelijk anders voorzien, vermits de naam Yolande Markey in plaats van Dora Van der Groen op het script vermeld werd. Ook de fel bekritiseerde Hector Camerlynck bleek eerst niet voorzien te zijn. In zijn plaats was Gerard Vermeersch in het script opgenomen. Karel Seghers, die de rol vertolkte van Paul-Emile Janson werd in het script vermeld, maar collega Aerts dan weer niet: in het script werd immers Martin Van Zundert voorzien voor de rol van meester Verbaet. Uit dit script kan ook nog opgemerkt worden

dat actrice *Lea Cousin*, de rol van *Elisa Romain* op zich heeft genomen, en *Lode Van Beek* werd voorzien voor de rol van *Karel Van Renterghem*. De rolverdeling werd opgesplitst in de “dramatische personen” en de overige personages (twee assessoren, twaalf juryleden, advocaten *Grijspeerdt* en *Renkin*, gendarmen, publiek en griffier), die niet bij naam vernoemd werden in het script.

De inleiding bij de uitzending was al een duidelijke aanwijzing over het standpunt van waaruit de uitzending gemaakt was. Vermits *Léon van den Wouwer* en *Lucy Martroye* in 1923 veroordeeld waren voor de moord op *Paul Steinmann*, werden zij dus uitdrukkelijk als daders in beeld gebracht, en kan men niet anders dan besluiten dat scenarist *Mark Liebrecht* op bepaalde cruciale momenten gebeurtenissen van het assisenproces, zoals het herhaaldelijk in zwijm vallen van *Lucy Martroye* heeft doen samenvallen met de passages waarin zagezegd de schuld bewezen werd. Vanuit cinematografisch standpunt, valt dit natuurlijk heel goed te begrijpen, maar om hiervoor in de inleiding te vermelden dat de stenografische notities van de krant *Neptune* letterlijk gevolgd werden, is weliswaar een brug te ver.

Lucy Martroye werd bij de bespreking van de financiële moeilijkheden van het gezin in de uitzending als het “*domme meisje*” neergezet, terwijl ook haar ontrouw aardig in de verf gezet werd.

De getuigenissen over de revolverkwesie werden overduidelijk gedramatiseerd in de uitzending van *Beschuldigde, sta op!* Over het pleidooi van meester *Verbaet* voor de onschuld van *Léon van den Wouwer* werd niets geschreven in de recensies, maar die was wel degelijk in de uitzending opgenomen.

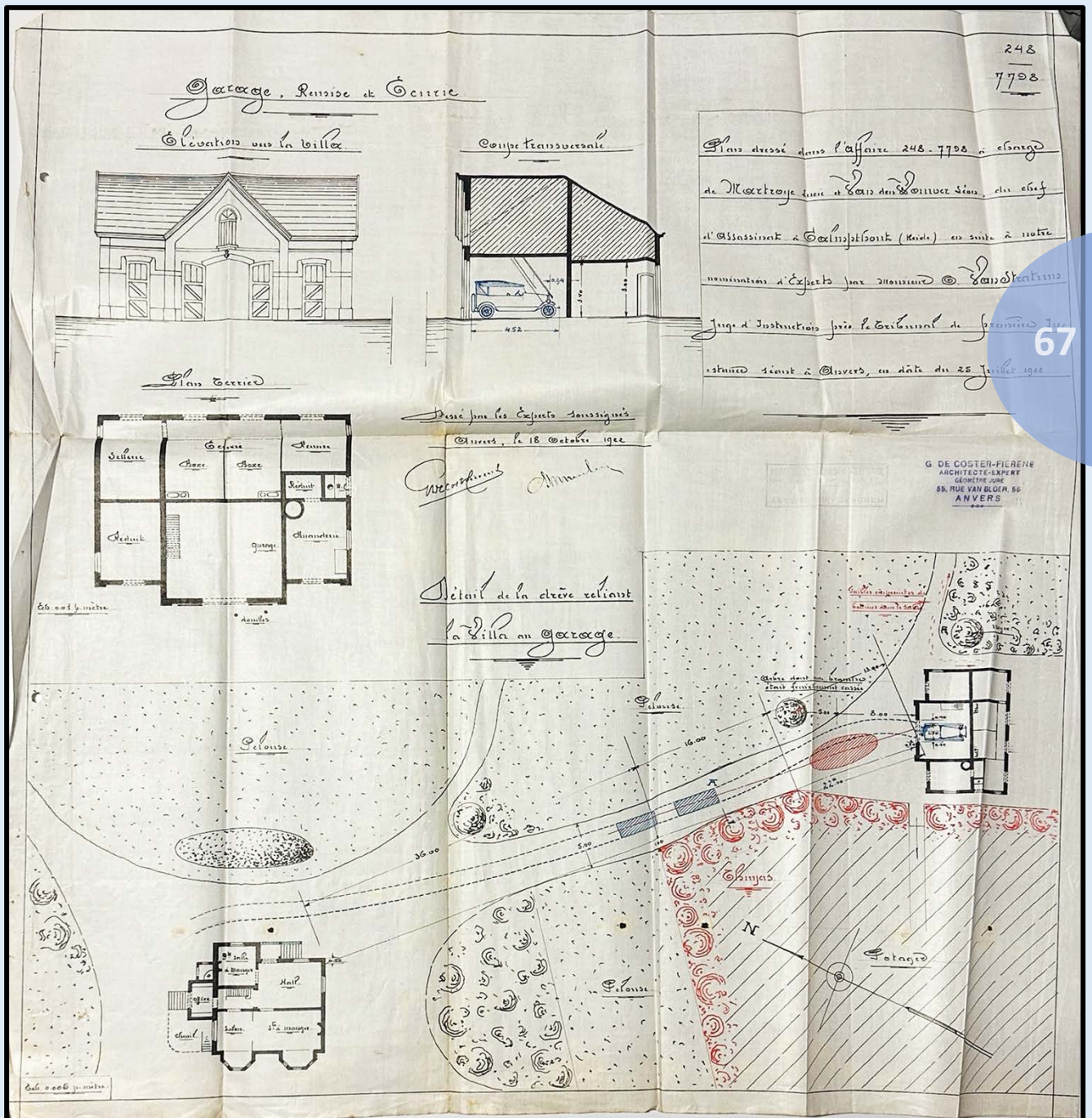
Men kan veel zeggen over de tekortkomingen die zaten in de uitzending van *Beschuldigde, sta op!*, maar die moeten uiteraard wel gekaderd worden in de context van de jaren 1960 waarin onderzoek naar de moordzaak uiteraard heel anders was, en niet de huidige mogelijkheden biedt. Anderzijds is bovenstaand citaat van het script wel een prachtige illustratie van de kwaliteiten van *Mark Liebrecht*, en bovenal is die tekst een prachtige illustratie van wie *Léon van den Wouwer* eigenlijk was. Een jongeman, die wat profiteerde van alle kansen die hij kreeg bij het plaatselijke vrouwelijke schoon, en daardoor bij de plaatselijke bevolking wellicht een ongewenste reputatie had opgebouwd. Maar kan men daaruit concluderen dat een *flierefluiter* ook effectief een moordenaar zou geweest zijn?

Over de vertolking van de advocaten werd in de recensies weinig stichtends vermeld, en ook het pleidooi van advocaat *Paul-Emile Janson* werd wat minimalistisch voorgesteld als enkele slecht voorgedragen zinnestjes.

Ook in dit gedeelte van het script kan men de kwaliteiten van *Mark Liebrecht* ontdekken als scenarist. In dit script vatte hij namelijk al een aantal argumenten samen op basis waarvan men kon twifelen aan de schuld van *Léon van den Wouwer*, maar ook aan die van *Lucy Martroye*.

In alle teksten die teruggevonden konden worden over de moordzaak, werd deze interventie door *Lucy Martroye* niet mooier verwoord, dan wat *Mark Liebrecht* had neergeschreven in het script. Hoe jammer is het niet, dat het beeldmateriaal van deze scène niet meer beschikbaar is in het archief van de VRT. Het zal namelijk mede deze tekst geweest zijn, die de recensenten zo lovend hebben gekregen over de vertolking van *Lucy Martroye* door *Dora Van der Groen*. Ons rest enkel in te beelden hoe geweldig zij deze scène wel zal hebben neergezet.

2. Kaartmateriaal opgesteld door landmeter/expert G. De Coster-Fierens

Ouvriers, le 17 Octobre 1922

L'Espect

RECOTIFICATION

Service des douaniers (mit du 22.23 Juin)

Patrouille n°1. (Dijonnet et Dittik).

De 11³⁰ à 0³⁰ h. ils se trouvent à la gare de Cappellenbosch, sur la banquette adossée à la cabine du garage-barrière.

Quelques minutes avant leur départ (0²⁰ - 0²⁵), passe l'auto de Steinsmann.

Partant de là (0³⁰) ils arrêtent sur la chaussée à 40m00 de l'avenue de France, un cycliste disant se rendre à la "Witte Soef".

Continuant leur chemin par l'Avenue de Cappellenbosch, ils se dirigent vers la gare de Heide, où ils prennent place sur la banquette dans l'abri en bois. Le club tourne vers la barrière du chemin de fer.

68
Au moment de partir pour faire le triangle (1³⁰ ou 1³⁵), ils entendent le confinement d'une auto et le cornet avertisseur sur la chaussée du côté de Steinsmann.

Continuant leur route par le nouveau chemin, ils arrivent devant le Glorieux Parc et aperçoivent que toutes les lumières sont allumées à la villa.

Continuant leur chemin, ils vont jusqu'à la Chapelle de Van Dammse, prennent la rue de la Station pour arriver à la gare de Heide à 2⁰⁰ heures, point terminus de leur service de nuit.

Ces deux habitent près de la gare de Heide.

Patrouille n°2. V. Buijgenfont et Dittik.

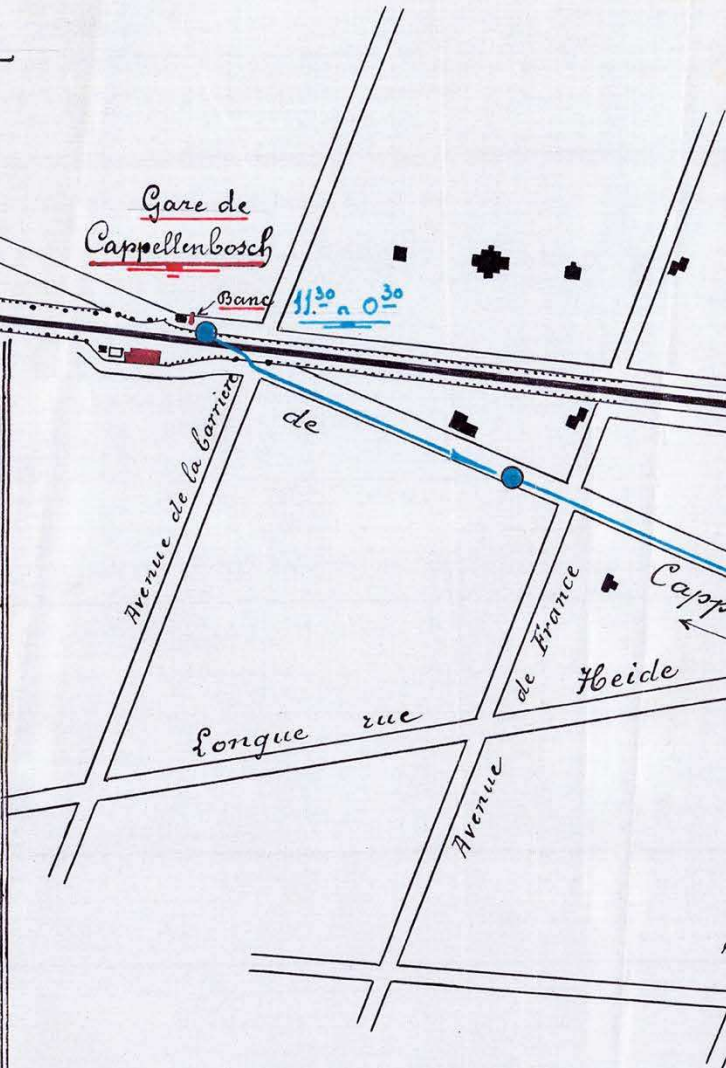
Quand le chemin du Kijkmit venant du côté de la chaussée d'Etbrand, ils arrivent à la barrière du Kijkmit à 0²⁵, et vont se mettre dans l'herbe à côté des Grandailles se trouvant à 45m00 de la dite barrière.

Le visage tourné vers la gare de Calvinstation, de sorte qu'il leur était très difficile de voir quelqu'un à la barrière ou dans le chemin du Kijkmit, et totalement impossible d'apercevoir une personne passant sur le sentier à côté du chemin de fer du côté opposé.

Cinq minutes après (0³⁰ h.) ils entendent les 2 premiers coups de feu.

Ils se lèvent quelques minutes après (0⁴⁷ ou 50) et se dirigent vers le passage du Vogelenzang, où ils arrivent à 1⁰⁰ heures environ.

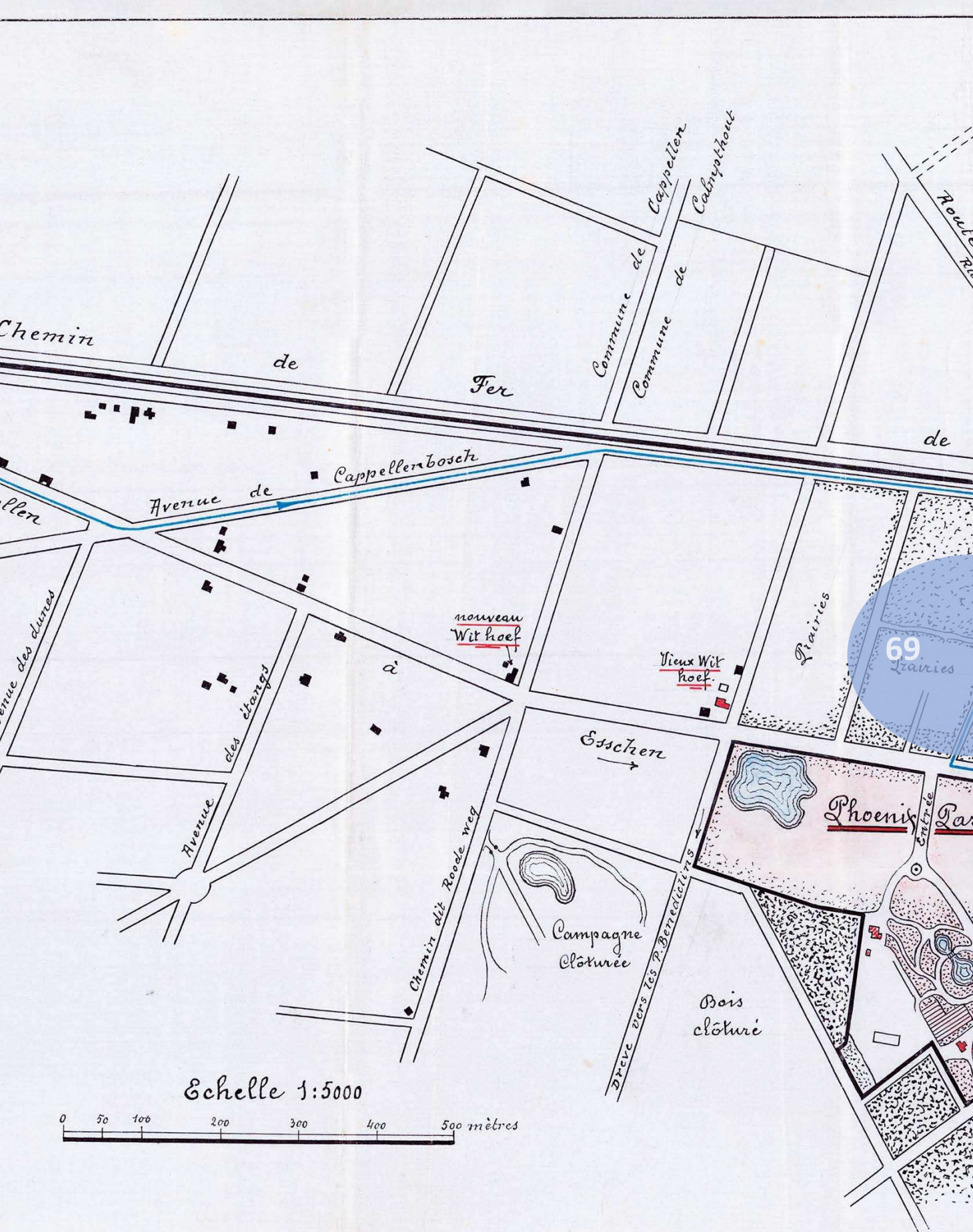
Ils s'arrêtent

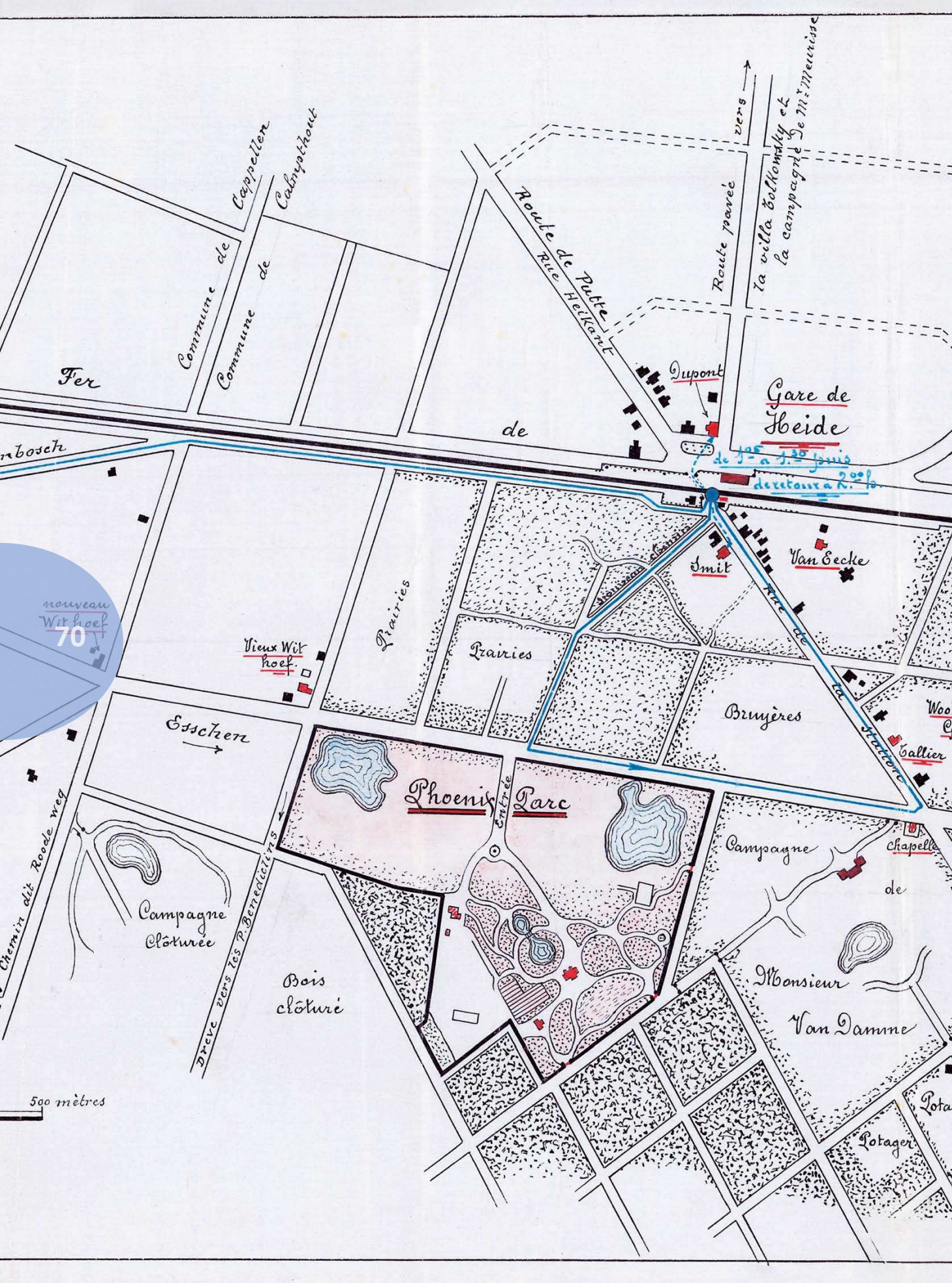

Suite.

ils continuent la rue Vogelenzang et se trouvent au coin de cette rue et de la chaussée de Cappellen à 1¹⁰.

Suivant cette chaussée, ils arrivent au poste de contrôle, à côté de Deyong à 1¹⁵ à 30. Vandenbuijgenfont prend ensuite le chemin de retour et restera avec lui à 1⁴⁰ heures.

Fer

Commune de Cappellen
Commune de Cabuythout

Route de Putte
Rue Heikant

Route pavée
vers

la villa Bolkowsky et
la campagne de M. Meurisse

Gare de Heide

Dupont

de 1- a 1.30 jours
de retour à 2.00

bosch

nouveau
Wit hoef
70

Vieux Wit
hoef

Pruyères

Pruyères

Smit

Van Gecke

Bruyères

Woo

Ballier

Esschen

Phoenix Parc

Entrée

Campagne

Chapelle

de

Chemin dit Roode weg

Campagne
clôturée

Bois
clôturé

Monsieur

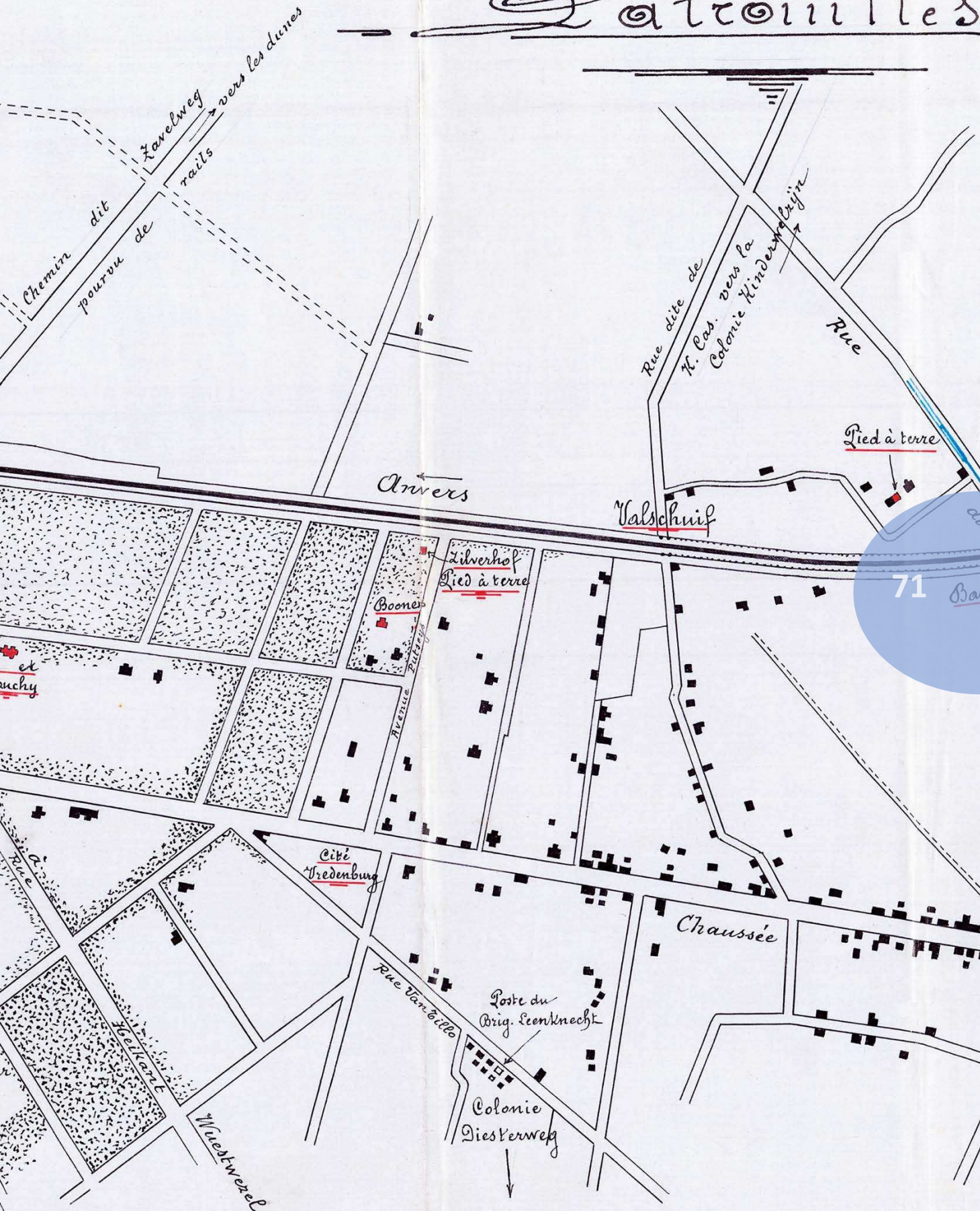
Van Damme

Pota

Potager

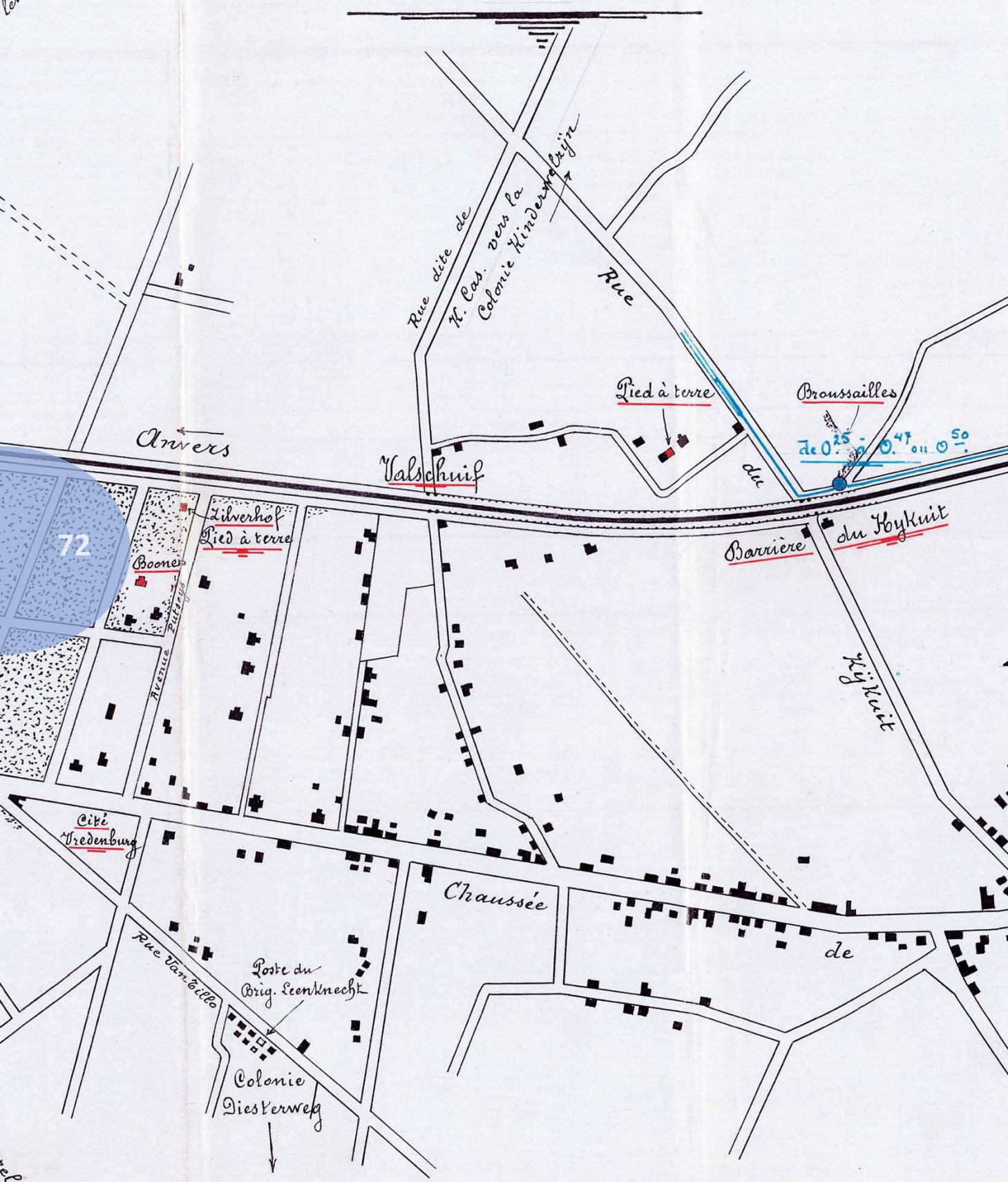
500 mètres

Patrouilles

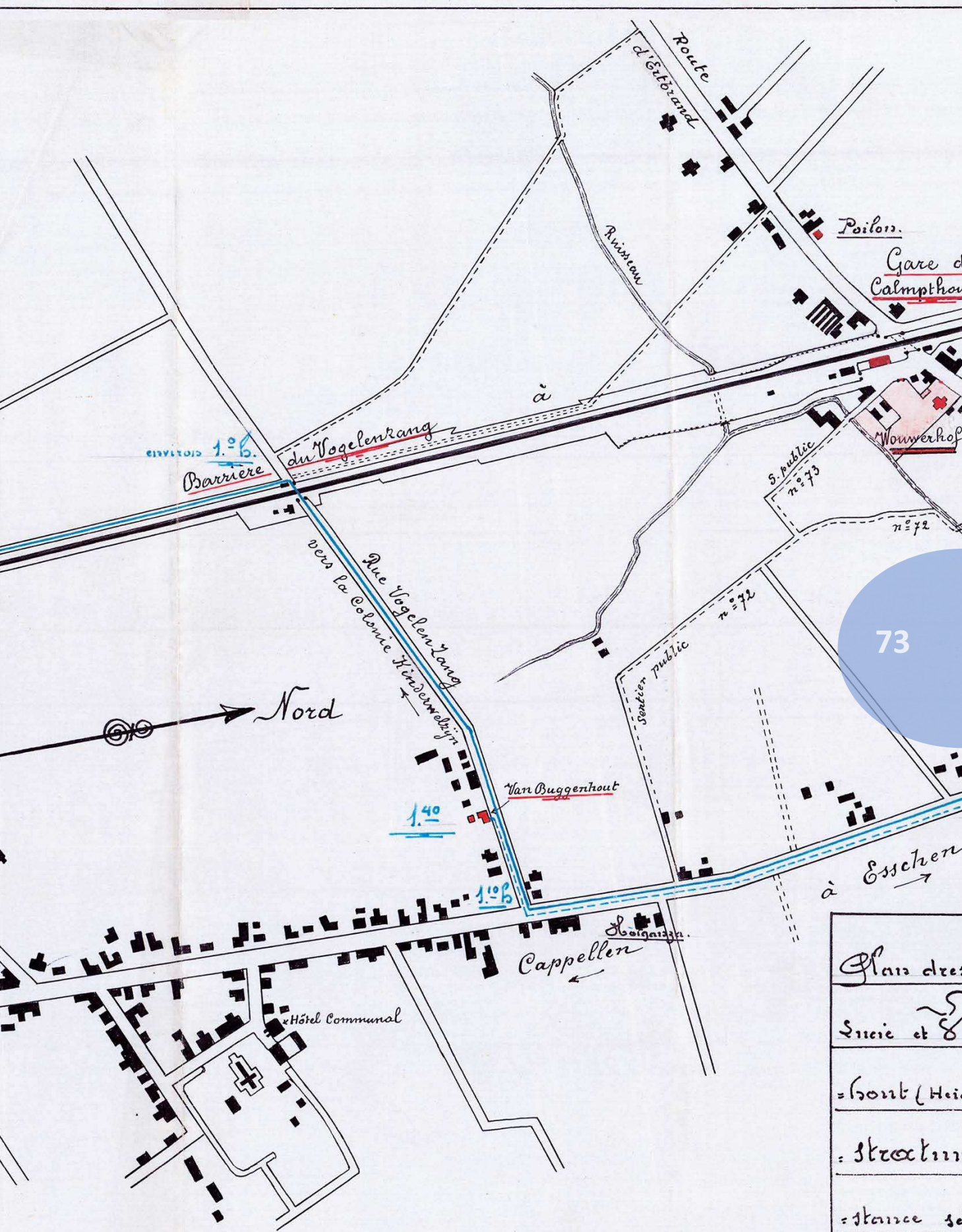

les dunes

Patrouilles

rel

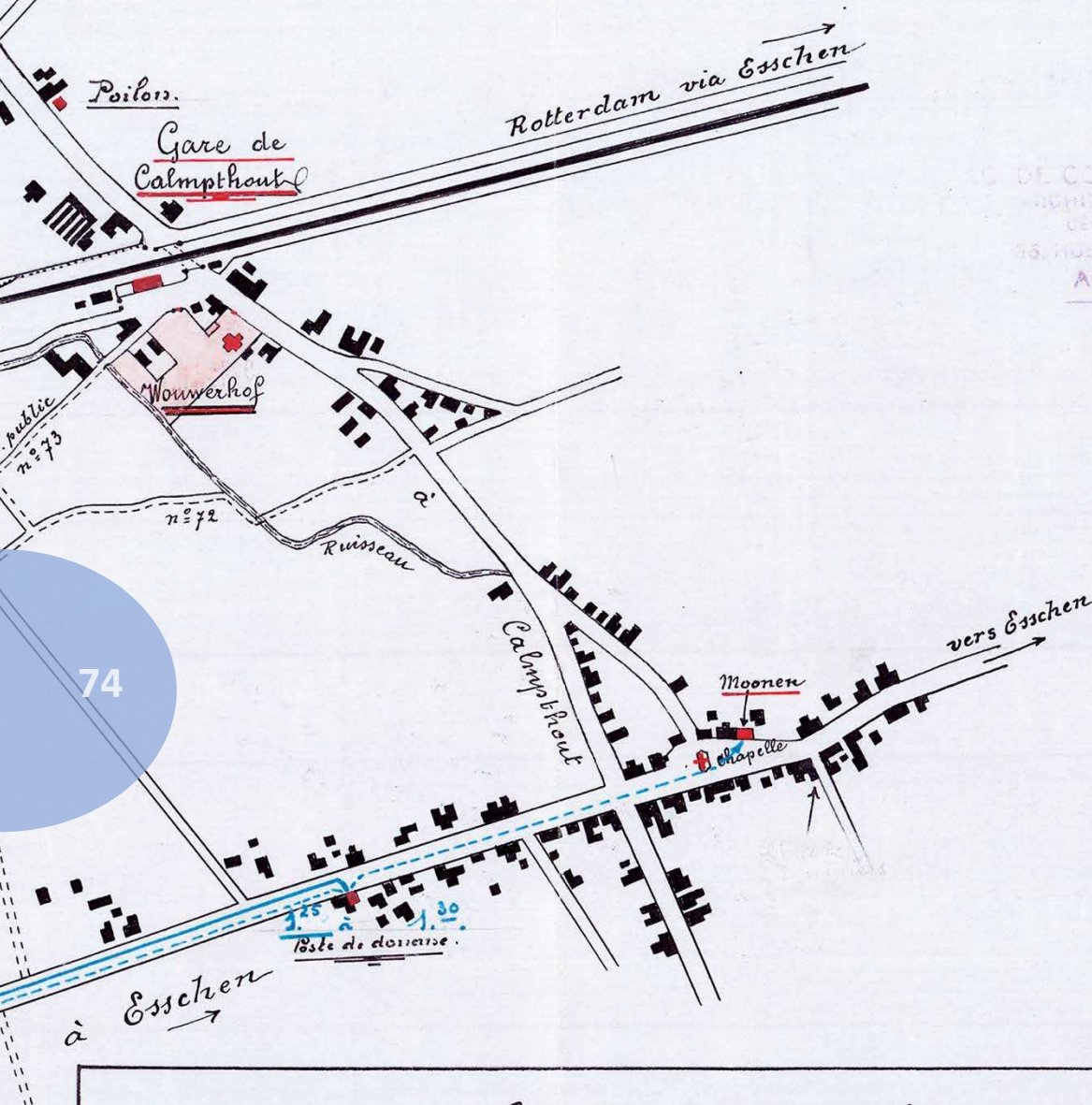

Plan des
 S. et S.
 = front (Hei
 = Strackm
 = stance se

Genille F.

248

7798.

DE COSTER-FIERENS
INGENIEUR-EXPERT
GÉOMÈTRE JURÉ
55, RUE VAN BLOER, 85
ANVERS

Plan dressé dans l'affaire 248-7798 à charge de Martroye
Lucie et Edouard des Wouwer Seors, du chef d'assassinat à Calmpthout
(Heide), en suite à ma nomination d'Expert par Monsieur C. Seors,
Procureur, Juge d'Instructions près le Tribunal de Première Instance
siégeant à Anvers, en date du 24 Juin 1922.

Het kaartmateriaal en de plattegronden die architect-expert G. De Coster-Fierens opmaakte in opdracht van onderzoeksrechter Olivier van Stratum werden begeleid door volgend kort (Franstalig) expertiseverslag.

Rapport d'Expertise concernant l'affaire à charge de Martroye Lucie et van den Wouwer Léon (248-7798)

Nous soussigné G. De Coster-Fierens, architecte à Anvers, 55 rue Van Bloer, nommé expert le 24 juin 1922 par Monsieur O. Van Stratum, Juge d'Instruction auprès le Tribunal de Première Instance séant à Anvers, en l'affaire 248-7798 du chef d'assassinat à charge de Martroye Lucie et van den Wouwer Léon à Calmpthout (Heide).

Aux fins de, serment préalablement prêté et après avoir pris connaissance des pièces du dossier:

- 1° Dresser le plan de la propriété de Steinmann Paul ainsi que du garage.*
- 2° Dresser le plan de la propriété et de l'habitation de Léon van den Wouwer. Pour chacun des deux habitations susdites, le plan sera levé par Etage et mentionner les principaux meubles, il y sera annexé une coupe des deux immeubles.*
- 3° Tracer la carte à petite échelle de la partie de l'arrondissement, située entre Anvers et Calmpthout et la frontière à proximité de l'habitation de Meurisse, avec indications des principales routes.*
- 4° Dresser la carte à grande échelle de la partie de la commune de Calmpthout, entre l'habitation de Steinmann Paul, de van den Wouwer et de Meurisse.*
- 5° Rechercher le temps nécessaire pour se rendre de l'une à l'autre de ces habitations, soit à pied soit en vélo (sauf en ce qui concerne le dernier mode de locomotion à la propriété de Meurisse) par les divers chemins intérieurs et routes existantes, indiquer celle-ci, et mentionner l'habitation de Tallier et les villas occupées par van den Wouwer et Lucie Martroye.*
- 6° Faire toutes constatations utiles à la manifestation de la vérité et qui seront demandées par nous.*

Déclarons

Après maintes descentes sur les lieux, repérage de toutes les routes, chemins de terre, sentiers, parties localisées été, avoir procédé aux divers métrés nécessaires à la confection des plans suivants et annexés.

Plan A. Plan général de la propriété de Steinmann Paul (Phoenix-Park) avec

indications de la villa, du garage, de la ferme, des parcs et étangs, des diverses sorties et des thuyers, à l'échelle de 0m001 par mètre.

Plan B. Le plan de la villa même, comprenant le bel-étage, le 1er étage, le 2ème étage mansardé, un coupe transversale avec le balcon de part et d'autre, ainsi qu'un détail de la lucarne avec le lit et le radiateur à la chambre de la nurse Schmidt, le tout à l'échelle de 0m01 par mètre, sauf le détail.

Plan C. Le plan général de la propriété Van den Wouwer, comme indiqué au plan A, à l'échelle de 0m005 par mètre.

Plan D. Le plan de la villa "Wouwershof", appartenant à Van den Wouwer, et comprenant le souterrain, le bel-étage, le 1er étage, le grenier mansardé et la coupe longitudinale à l'échelle de 0m01 par mètre.

Plan E. Le plan cadastral au vingt-millième (20000e) de la partie de l'arrondissement compris entre Anvers et Calmpthout, passant par Merxem, Eeckeren et Cappellen.

Plan F. Une partie du plan cadastral à grand échelle (5000ème) avec l'indication du service des douaniers-patrouilleurs la nuit du 22 au 23 Juin 1922.

Plan G. Le plan cadastral à grand échelle de la partie de la commune de Calmpthout entre l'habitation de Steinmann Paul, de Van den Wouwer et de Meurisse.

Tous les plans portent les indications demandées par la 6ème ou dernière partie de la nomination, c.a.d. "Faire toutes constatations utiles à la manifestation de la vérité et qui seront demandées par nous".

Fait par l'expert soussigné, à Anvers le 18 octobre 1922.

Fait par l'expert Lommignie, à Anvers
le 18 Octobre 1922.

De Costere

Voor de volledigheid wordt hieronder een vertaling van het Franstalige expertiseverslag opgenomen.

*Deskundigenverslag in de zaak tegen Martroye Lucie en van den Wouwer Léon
(248-7798)*

Wij, ondergetekende G. De Coster-Fierens, architect te Antwerpen, Van Bloerstraat 55, benoemd tot deskundige op 24 juni 1922 door Mr. O. Van Stratum, onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, in de zaak 248-7798 voor de moord ten laste van Martroye Lucie en van den Wouwer Léon te Calmpthout (Heide).

Onder eerder afgelegde eed en na bestudering van de stukken van het dossier:

- 1° Opmaak van een plan van het eigendom en de garage van Steinmann Paul;*
- 2° Opmaak van een plan van de eigendom en woning van Léon van den Wouwer.*
Voor elk van de twee bovengenoemde woningen wordt het plan per verdieping opgesplitst en worden de belangrijkste meubels vermeld. Een dwarsdoorsnede van de twee gebouwen wordt bijgevoegd.
- 3° Optekenen van een kaart op kleine schaal van het deel van het arrondissement tussen Antwerpen en Calmpthout en de grens bij de woning van Meurisse, met aanduiding van de belangrijkste wegen.*
- 4° Opmaak van een kaart op grote schaal van het deel van de gemeente Calmpthout tussen de woningen van Steinmann Paul, van den Wouwer en Meurisse.*
- 5° Uitzoeken hoe lang het zou duren om van één van deze woningen naar de andere te komen, te voet of met de fiets (behalve de laatste manier van vervoer naar de woning Meurisse) via de verschillende binnenwegen en bestaande straten, aanduiding van deze laatste, en vermelding van de woning Tallier en de villa's die worden bewoond door van den Wouwer en Lucie Martroye.*
- 6° Alle bevindingen die nuttig zijn om de waarheid te achterhalen en die door ons zullen gevraagd worden.*

Verklaren wij

Na herhaaldelijke bezoeken aan de locatie, waarbij ik alle wegen, zandwegen, paden en andere lokale gebieden heb gelokaliseerd, heb ik de verschillende metingen uitgevoerd die nodig zijn om de volgende plannen op te stellen, die als bijlage zijn toegevoegd.

Plan A. Algemeen plan van het domein van *Steinmann Paul (Phœnix-Park)* met aanduidingen van de villa, garage, boerderij, vijvers, verschillende uitgangen en bebossing, op een schaal van 0m001 per meter.

Plan B. De plattegrond van de villa zelf, inclusief de *bel étage*, 1ste verdieping, 2de verdieping onder het dak, een dwarsdoorsnede met het balkon aan weerszijden, en een detail van de dakkapel met het bed en de radiator in de slaapkamer van verpleegster *Schmidt*, alles op een schaal van 0m01 per meter, behalve het detail.

Plan C. De plattegrond van de eigendom van *van den Wouwer*, zoals weergegeven op Plan A, op een schaal van 0m005 per meter.

Plan D. De plattegrond van de villa "*Wouwershof*" van *van den Wouwer*, inclusief de kelders, de begane grond, de 1ste verdieping, de zolder onder het dak en de lengte-doorsnede op schaal 0m01 per meter.

Plan E. Het kadasterplan op één twintigduizendste (20000ste) van het gedeelte van het arrondissement tussen Antwerpen en Calmpthout, passerend langs Merxem, Eeckeren en Cappellen.

Plan F. Een gedeelte van het kadasterplan op grote schaal (5000ste) met aanduiding van de dienst van de rondgaande douaniers tijdens de nacht van 22 op 23 juni 1922.

Plan G. Het kadasterplan op grote schaal van het gedeelte van de gemeente Calmpthout tussen de woningen van *Steinmann Paul*, van *Van den Wouwer* en van *Meurisse*.

Op alle plannen staan de aanwijzingen die worden gevraagd in het 6de of laatste deel van de aanstelling, namelijk "om alle waarnemingen te doen die nuttig kunnen zijn voor het vaststellen van de waarheid en waar wij om kunnen vragen".

Uitgevoerd door de ondertekenend expert, te Antwerpen op 18 oktober 1922.

Landmeter-expert G. De Coster-Fierens werd volgens de legendes vermeld op het kaartmateriaal (en in het expertiseverslag) reeds op zaterdag 24 juni 1922 (de 2de dag volgend op de aanslag op het leven van *Paul Steinmann*) aangesteld door onderzoeksrechter *Olivier van Stratum*, en rondde zijn opdracht af op 18 oktober 1922.

Gedurende bijna vier maanden heeft landmeter-expert *De Coster* heel gedetailleerd een groot stuk van de gemeente Calmpthout in kaart gebracht. Deze kaarten, die op grote schaal werden afgedrukt, werden door de journalisten meermaals vernoemd in hun bespreking van het verloop van het assisenproces. Ze zijn dan ook uiterst belangrijk geweest om voor alle betrokkenen duiding te kunnen geven bij welke aspecten van het verhaal waar precies in Calmpthout gebeurd waren.

Op kaart F werden de routes van de verschillende patrouillerende douaniers in kaart gebracht. Uit deze kaart kan al afgeleid worden dat er door de journalisten, die deze kaarten niet konden bekijken, enkele onzorgvuldigheden in hun verslaglegging is gekropen.

Zo kan immers afgeleid worden dat douaniers *Van Buggenhoudt* en *Moonen* zich niet op het grondgebied van de gemeente Cappellen bevonden, maar wel degelijk binnen de gemeente Calmpthout, meer bepaald in de omgeving van de overweg aan de *Kijkuitstraat*. Zij konden dus onmogelijk *Paul Steinmann* en *Lucy Martroye* in hun auto gezien hebben, laat staan nabij de begraafplaats van Cappellen aan de huidige *Heidestraat*. De nabije overweg die ze vernoemden in hun getuigenis, was dus niet de overweg van *Kerkuil*, maar wel die van *Kijkuit*.

Een ander aspect dat uit kaart F kan afgeleid worden, is dat douaniers *Smit* en *Dupont* de auto van *Paul Steinmann* en *Lucy Martroye* wel degelijk gezien hebben in Cappellenbosch. Ook hier bleek dat toch enigszins op een andere locatie te zijn, dan aanvankelijk gedacht. Immers wanneer *Paul Steinmann* en *Lucy Martroye* inderdaad via de begraafplaats van Cappellen gereden waren, dan zouden zij door de huidige *Heidestraat Noord* op de *Steenweg van Cappellen naar Calmpthout* uitgekomen zijn. Echter zaten douaniers *Dupont* en *Smit* op een bank aan de overweg van Cappellenbosch, wanneer het echtpaar *Steinmann-Martroye* passeerde.

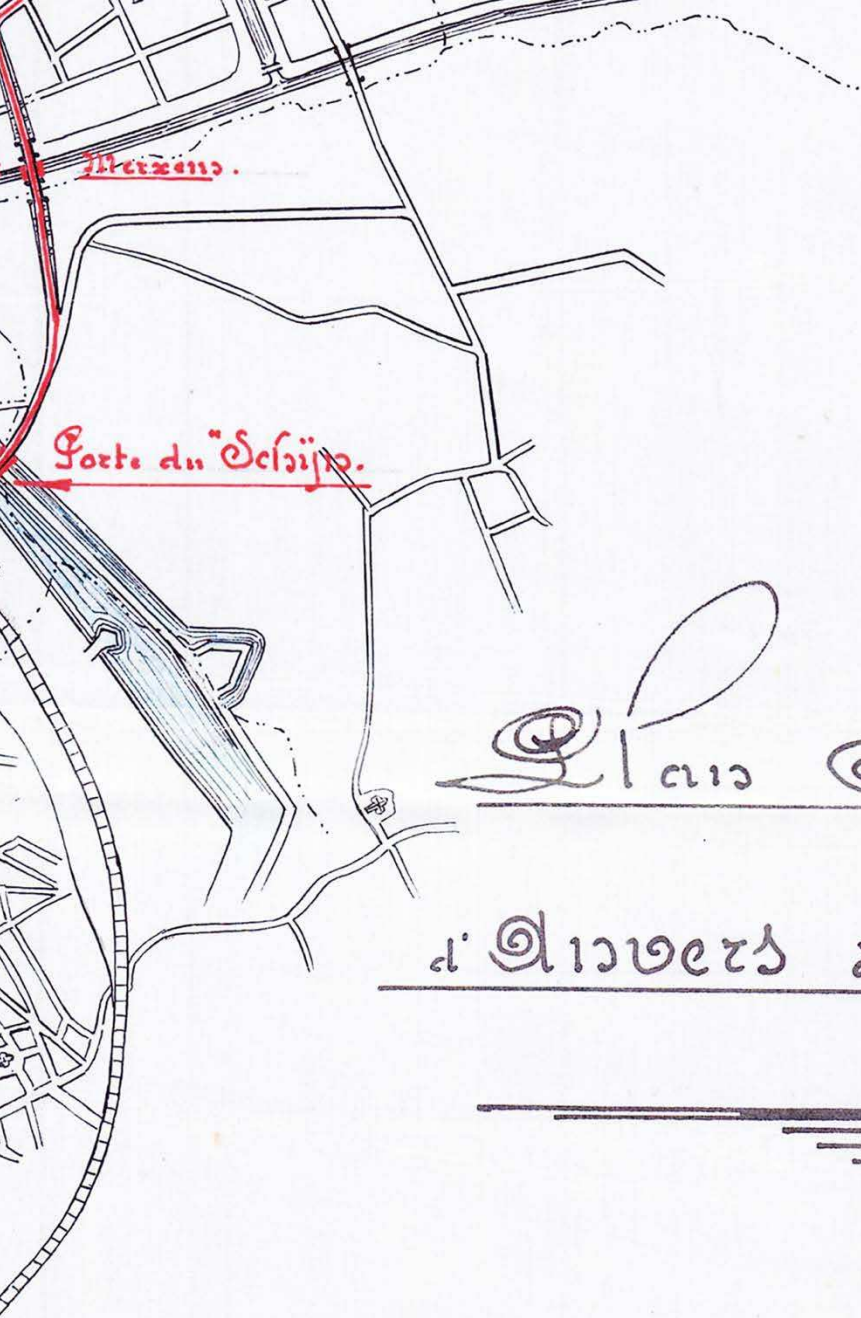
Dat betekent dus dat de route die *Paul Steinmann* volgde vanaf Cappellen anders was dan uit de verslaglegging van het assisenproces kon opgemaakt worden. Ze moesten dus langsheen het huis van dokter *Dufraing* in de Dorpsstraat te Cappellen gepasseerd zijn, om vervolgens langs *den blokskesweg* in de richting van Heide te rijden. Dat blijkt ook uit kaart E.

@rovers.

80

Échelle $\frac{1}{20000} = 1^m/20000$ soit $20^m/1$

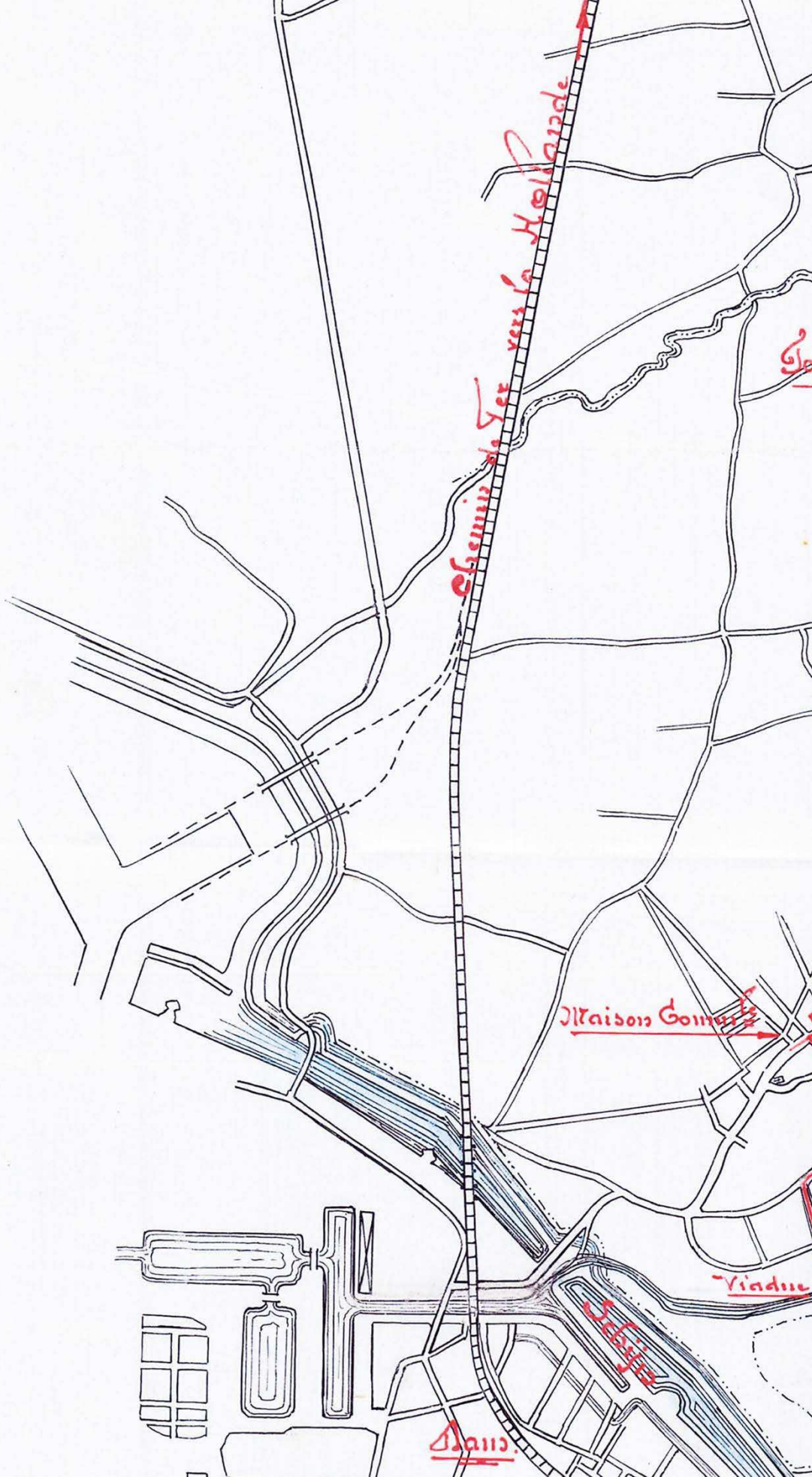
Plan Cadastral

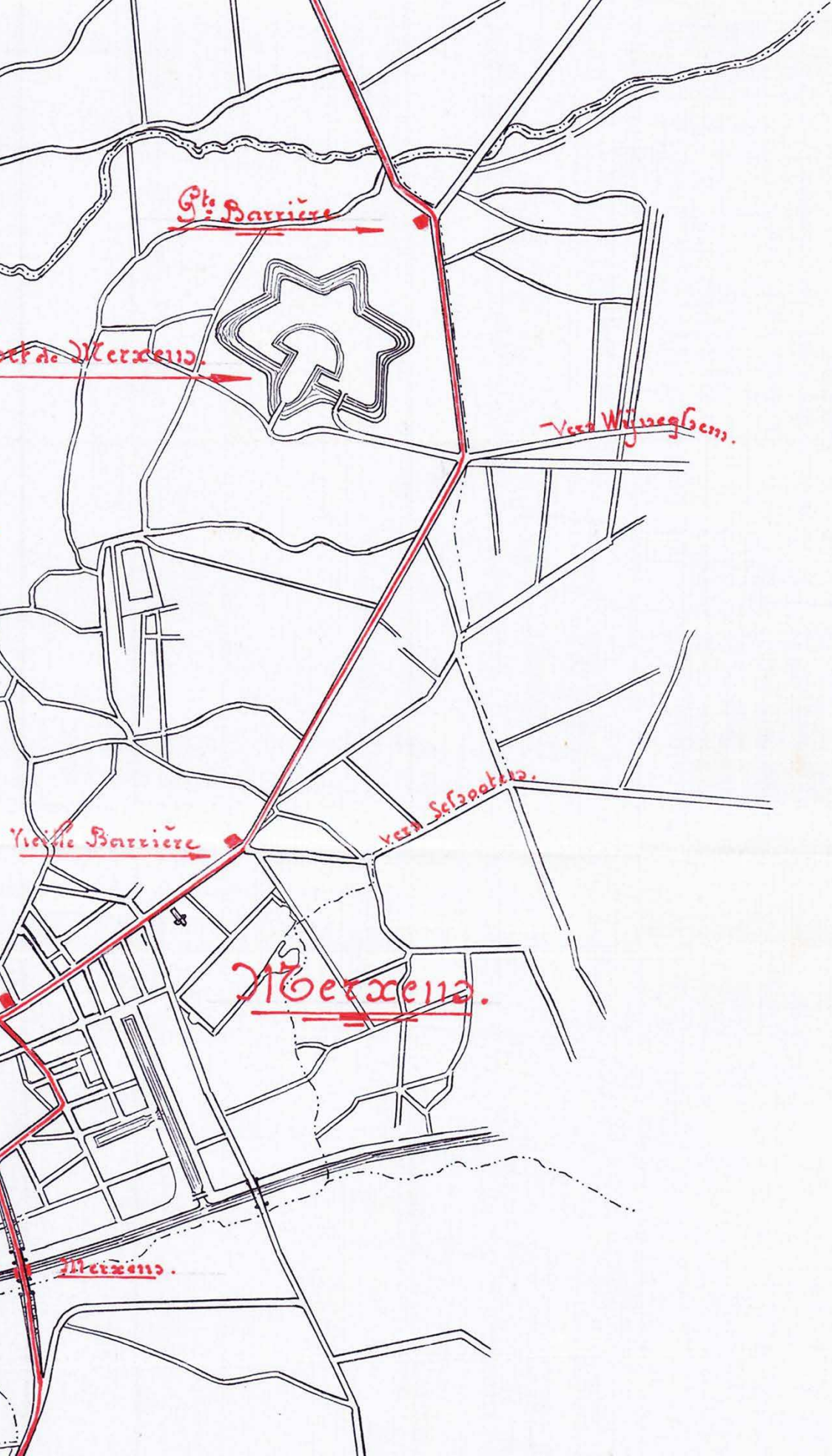
d'Anvers à Calnegatboort.

Anvers, le 30 Septembre 1922

L'Expert

Wecostfiezend

117.

Mariaburg

+ Dorck.

Van Stratenhok.

St. Barriere

